

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

KOMISIJA ZA ODKRIVANJE IN
PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

Številka: 1106-1/2014

***POROČILO
O DEJAVNOSTIH IN UČINKIH PREPREČEVANJA DELA
IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO
ZA LETO 2013***

Maj 2014

VSEBINA

UVOD	4
1 URESNIČITEV PRIPOROČIL IZ POROČIL KOMISIJE IN SKLEPOV VLADE RS OB SPREJETJU POROČIL KOMISIJE ZA LETO 2012	6
2 PREDPISI O ODKRIVANJU IN PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V REPUBLIKI SLOVENIJI LETU 2013.....	7
3 NADZOR NAD DELOM NA ČRNO.....	9
4 NADZOR NAD ZAPOSLOVANJEM NA ČRNO	27
5 UKREPANJE ZOPER BREZPOSELNE OSEBE, KI DELAJO ALI SO ZAPOSLENE NA ČRNO.....	31
6 ZAPOSLOVANJE IN DELO TUJCEV	32
7 KADROVSKA PROBLEMATIKA	33
8 PREDVIDENI UKREPI ZA PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2014	35
9 SKLEPNE UGOTOVITVE S PRIPOROČILI	37
10 PREDLOG SKLEPOV VLADE RS	38
11 VIRI	38
PRILOGA:	
OBVESTILO ZA EVROPSKO KOMISIJO NA PODLAGI 14. ČLENA ZAKONA O PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO.....	39

Seznam kratic

MDDSZ – MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI
IRSD – INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO
TIRS – TRŽNI INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE
IRSPEP – INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA PROMET, ENERGIJO IN PROSTOR
ZPDZC – ZAKON O PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO
KZ – KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE
DURS – DAVČNA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZRSZ – ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPOSLOVANJE
ZZDT – ZAKON O ZAPOSLOVANJU IN DELU TUJCEV
MNZJU – MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE IN JAVNO UPRAVO
ZIRS – ZDRAVSTVENI INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE
CURS – CARINSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZCS – ZAKON O CARINSKI SLUŽBI
ZKP – ZAKON O KAZENSKEM POSTOPKU
ZDavP – ZAKON O DAVČNEM POSTOPKU
MF – MINISTRSTVO ZA FINANCE
MGRT – MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO
ZIN – ZAKON O INŠPEKCIJSKEM NADZORU
ZP – ZAKON O PREKRŠKIH
ZGO – ZAKON O GRADITVI OBJEKTOV
ZOFVI – ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINANCIRANJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA
ZDS – ZAKON O DAVČNI SLUŽBI
MZIP – MINISTRSTVO ZA INFRASTRUKTURO IN PROSTOR
APZ – AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA
ZPCP – ZAKON O PREVOZIH V CESTNEM PROMETU
MIZS – MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT
IRSŠŠ – INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT
IRSKO – INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE
ZDDV – ZAKON O DAVKU NA DODANO VREDNOST
ZUTD – ZAKON O UREJANJU TRGA DELA
ZDR – ZAKON O DELOVNIH RAZMERJIH
ZMV – ZAKON O MOTORNIH VOZILIH
ZVPot – ZAKON O VARSTVU POTROŠNIKOV
ZMer – ZAKON O MEROSLOVJU
DMV – DAVEK NA MOTORNA VOZILA
ZGS – ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
NPK – NACIONALNE POKLICNE KVALIFIKACIJE
MKO – MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE
ZVZD – ZAKON O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU
SURS – STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZEPDSU – ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA IN SOCIALNE VARNOSTI
ZDV – ZAKON O DRŽAVNI UPRAVI
UVHVVR – URAD ZA VARNO HRANO, VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN
ZZdrS – ZAKON O ZDRAVNIŠKI SLUŽBI

UVOD

Komisija Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno (v nadaljnjem besedilu: komisija) je na podlagi Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 12/07 – uradno prečiščeno besedilo, 29/10, 57/12 in 21/13 – ZUTD-A, v nadaljnjem besedilu: ZPDZC) pristojna za določanje, usklajevanje in spremljanje dejavnosti na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. Komisija enkrat letno pripravi poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ter ga predloži v obravnavo Ekonomsko-socialnemu svetu in Vladi Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada RS). Na podlagi novele ZPDZC iz leta 2012 in na podlagi 14. člena Direktive 2009/52/ES z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav komisija vsako leto opredeli dejavnosti, za katere ocenjuje, da se v njih državljanji tretjih držav v večji meri nezakonito zaposlujejo, in pripravi načrt inšpekcijskih pregledov. Vsako koledarsko leto pripravi tudi poročilo o opravljenih inšpekcijskih pregledih s tega področja ter o ugotovitvah teh pregledov obvesti Evropsko komisijo do konca junija naslednjega leta za preteklo koledarsko leto.

Komisija je bila ustanovljena s Sklepom o ustanovitvi in imenovanju Komisije Vlade RS za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno št. 117-89/2001 z dne 13. decembra 2001. S sklepom Vlade RS št. 01203-9/2006/4 z dne 2. februarja 2006 so bili člani komisije razrešeni in obenem so bili imenovani novi člani, sestava komisije pa je bila pozneje spremenjena še s sklepom Vlade RS št. 01201-7/2009/3 z dne 30. aprila 2009, s sklepom Vlade RS št. 01201-7/2009/6 z dne 18. marca 2010 in s sklepom Vlade RS št. 01201-7/2009/9 z dne 28. julija 2011.

Komisija je v lanskem letu od 20. junija 2013, ko je bila njena sestava spremenjena (imenovan nov predsednik in štirje člani), po sklepu Vlade RS št. 01201-7/2013/3 delovala v naslednji sestavi:

- Peter Pogačar, predsednik komisije, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti;
- Lovro Lončar, namestnik predsednika komisije, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti;
- Igor Kovačič, Ministrstvo za pravosodje;
- Marjeta Petrač, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo;
- Sonja Konestabo, Inšpektorat Republike Slovenije za delo;
- Andrejka Grlič, Tržni inšpektorat Republike Slovenije;
- Ervin Tomšič, Inšpektorat Republike Slovenije za promet, energetiko in prostor;
- Saša Dragar Milanovič, Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje;
- Tanja Varljen, Inšpektorat Republike Slovenije za promet, energetiko in prostor;
- Katja Privšek, Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije;
- Tanja Suša, Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport;
- Saša Gornik, Davčna uprava Republike Slovenije;
- Mitja Perko, Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve;
- Petra Jeglič, Carinska uprava Republike Slovenije;
- Alojz Sladič, Generalna policijska uprava.

V začetku leta 2014 je eden izmed nadzornih organov (IRSPEP) zaradi upokojitve predlagal zamenjavo svojega člana in na podlagi tega je Vlada RS sprejela sklep o imenovanju novega člana komisije (sklep št. 01201-7/2013/6 z dne 19. 3. 2014).

Poročilo komisije za leto 2013 o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno je pripravljeno na podlagi poročil in podatkov organov, pristojnih za nadzor nad delom in zaposlovanjem na črno. V poročilu so predstavljene spremembe in dopolnitve zakonskih in podzakonskih predpisov, ki se neposredno ali posredno nanašajo na delo in zaposlovanje na črno ter na delo, projekte in dejavnosti inšpekcijskih služb in drugih nadzornih organov na tem področju, skupaj s podatki o številu izvedenih nadzorov, izrečenih ukrepih in njihovih finančnih učinkih v letu 2013.

V posebnem poglavju so na podlagi poročil, ki so jih posredovali nadzorni organi, navedene predvidene dejavnosti komisije in dejavnosti nadzornih organov za leto 2014. V sklepnem delu poročila so povzeti ključne ugotovitve omenjenih poročil in predlogi sklepov Vlade RS.

V prilogi poročila je besedilo obvestila, ki bo na podlagi 14. člena ZPDZC do 30. junija 2014 letos drugič posredovano Evropski komisiji.

Poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2013 je komisija obravnavala na svoji 4. seji dne 16. maja 2014.

1. URESNIČITEV PRIPOROČIL IZ POROČIL KOMISIJE IN SKLEPOV VLADE RS OB SPREJETJU POROČIL KOMISIJE ZA LETO 2012

Vlada RS je poročilo komisije za leto 2012 obravnavala na svoji 14. seji dne 20. 6. 2013, predhodno pa se je s poročilom seznanil ESS na svoji 233. seji dne 7. 6. 2013.

Priporočila komisije in načrtovane dejavnosti nadzornih organov, zajetih v poročilu komisije za leto 2012, so:

- nadzorni organi naj nadaljujejo realizacijo priporočil iz poročila komisije za leto 2011, predvsem na področju konkretnih akcij nadzora, okrepljeno medsebojno sodelovanje nadzornih organov in javno kampanjo napovedovanja posameznih akcij in obveščanja o njih ter medijsko kampanjo o posledicah dela in zaposlovanja na črno (na primer organizacija okroglih miz, javnih tribun, tiskovnih konferenc ...);
- okrepiti je treba nadzor posameznikov, saj na njihovo delo vpliva vse večja brezposelnost in s tem povezan nižji življenjski standard;
- ugotavljanju določene kršitve v smislu, da je prevoznik izbrisan iz Poslovnega registra Slovenije in zaradi nepreklica licenca še ostaja v veljavi in se z njo izvajalci izkazujejo, se mora posvetiti večja pozornost;
- v novem Zakonu o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno naj se med drugim kot podlaga za učinkovitejše preprečevanje dela in zaposlovanja na črno predlaga povišanje globe za posameznika, saj je po zdaj veljavnem ZPDZC predpisana globa prenizka in ne dosega namena; CURS naj se vključi v nadzor nad delom in zaposlovanjem na črno;
- v aktivnosti na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno naj se še intenzivneje vključijo socialni partnerji in druge pristojne institucije, predvsem v smislu ukrepov ozaveščanja in obveščanja javnosti o posledicah dela in zaposlovanja na črno;
- nadaljuje naj se okrepljeno sodelovanje tožilstva in nadzornih organov s področja odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno;
- resorna ministrstva in drugi pristojni organi naj preučijo letno poročilo komisije, predloge in pripombe nadzornih organov, jih začnejo realizirati ter posledično zagotovijo pravne, kadrovske in finančne možnosti za njihovo uresničitev.

Komisija ob tem ugotavlja, da je bila večina priporočil realiziranih. Nadzorni organi so medsebojno korektno sodelovali, bili v skupnih akcijah učinkoviti, precej pozornosti je bilo namenjene tudi obveščanju javnosti. Precej časa je bilo namenjenega sodelovanju pri pripravi novega ZPDZC, tudi na podlagi izkušenj nadzornih organov. Po predlogu novega ZPDZC bo v aktivni nadzor vključen CURS, pa tudi globe se v povprečju povečujejo za 25 %. Precejšnja razprava v okviru priprave ZPDZC se je odvijala tudi v okviru sodelovanja socialnih partnerjev, pri čemer je Vlada RS intenzivno sodelovala z le-temi.

2 PREDPISI O ODKRIVANJU IN PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V REPUBLIKI SLOVENIJI V LETU 2013

ZPDZC IN PODZAKONSKI PREDPISI

V letu 2013 ni bilo sprejetih neposrednih sprememb ZPDZC, niti njegovih podzakonskih aktov.

Z novelo Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o urejanju trga dela (ZUTD-A) pa je bil ZPDZC spremenjen tako, da sta z dnem uveljavitve ZUTD-A prenehala veljati druga alineja drugega odstavka 7. člena in 12. b-člen ZPDZC, a sta se uporabljala še do 1. julija 2013. Omenjeni določbi sta se nanašali na malo delo kot izjemo pri zaposlovanju na črno, a nikoli nista zaživel v praksi.

Tik pred zaključkom leta 2013 je bil na seji Vlade RS dne 18. 12. 2013 sprejet in posredovan v obravnavo Državnemu zboru RS predlog novega ZPDZC. Ključne novosti v predlogu zakona :

- nadzor nad zaposlovanjem na črno se z IRSD prenaša na CURS (v primeru, da IRSD pri izvajanju svojih drugih pristojnosti naleti na sum zaposlovanja na črno, ima pravico izdati prepovedno odločbo);
- nadzor nad delom na črno posameznikov (t. i. šušmarjev) se s TIRS prenaša na CURS;
- obveznost, da mora biti v primerih, ko se delo pri delodajalcu opravlja na podlagi pogodbe civilnega prava ali pogodbe o opravljanju začasnega ali občasnega dela, izvod pogodbe ves čas na kraju opravljanja dela (s tem se teži k izboljšanju učinkovitosti nadzora, ker se je v praksi pogosto dogajalo, da so se pogodbe dejansko sklepale, če in ko se je izvajal nadzor);
- natančneje je opredeljeno nedovoljeno oglaševanje dela oziroma zaposlovanja na črno, tudi s prepovedjo oglaševanja dela posameznikov, ki se opravlja na podlagi pogodb civilnega prava;
- poenostavljen je postopek prijave kratkotrajnega dela (registracija ni več potrebna, delodajalec vodi evidenco, ki jo podpišeta tako delodajalec kot delavec);
- zvišanje glob (nadzorni organi že dalj časa opozarjajo, da globe, ki so predpisane zdaj, niso ustrezne in nimajo želenega preventivnega učinka); najbolj se povečuje globa za t. i. šušmarje, kar so nadzorni organi že več let izpostavljali (opozarjali so tudi na porast tovrstnega dela na črno);
- predviden je odvzem premoženjske koristi, pridobljene z delom na črno;
- nadzorni organi lahko v hitrem postopku izrekajo globe, ki so višje od najnižje predpisanih;
- za prekršek, storjen iz koristoljubnosti, ali ko je pridobljena protipravna premoženjska korist visoka, je zagrožena globa trikrat višja od najnižje predpisane;
- za nadzorne organe se vzpostavlja dostop do določenih baz podatkov kot podlaga za povezovanje evidenc oziroma baz z namenom preprečevanja socialnih in davčnih zlorab;
- vključen je tudi ukrep izključitve iz postopkov javnega naročanja v primeru kršitev zakona glede nezakonito zaposlenih državljanov tretjih držav. Predvideno je, da bodo ti delodajalci, skupaj s preostalimi, ki imajo omejitve pri vključitvi, na javno objavljeni »črni listi«;
- na novo je urejen institut osebnega dopolnilnega dela.

Nov ZPDZC je bil sprejet aprila 2014 in objavljen v Uradnem listu RS, št. 32/14 z dne 05.05.2014..

SPREMEMBE IN PRIPRAVA DRUGIH PREDPISOV, KI VPLIVAJO NA PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja

Sprememba Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja, na podlagi katere je treba prijavo v zavarovanje vložiti z dnem nastopa dela po pogodbi o zaposlitvi, vendar najpozneje pred začetkom opravljanja dela, velja od 1. 1. 2014. V letu 2013 so delodajalci še imeli možnost, da delavca v zavarovanje prijavijo v roku osmih dni od dneva nastopa dela, kar je pomenilo veliko težavo za učinkovit nadzor.

Zakon o finančni upravi

V preteklem letu se je nadaljevala priprava Zakona o finančni upravi, ki je pravna podlaga za združitev CURS in DURS, s katerim se bo s 01.08.2014 ustanovila Finančna uprava Republike Slovenije. Prav tako so se pripravljali tudi predlogi podzakonskih predpisov k temu zakonu, med drugim predlog Uredbe o vodenju ugotovitvenega postopka in opravljanju procesnih dejanj v upravnih zadevah, ki bo koristila tudi za vodenje ugotovitvenega postopka pri osebah s srednješolsko izobrazbo na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno.

Zakon o prevozih v cestnem prometu

Ministrstvo za infrastrukturo in prostor si že nekaj časa prizadeva urediti področje zaposlovanja voznikov pri prevozih v cestnem prometu. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o prevozih v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 39/13) se je prenehala oziroma zadržala uporaba določbe drugega odstavka 33. člena ZPCP-2, in sicer do 10. 9. 2015. V tem času bodo uredili oziroma določili možne oblike zaposlovanje tega osebja (voznikov avtobusov in vozil, ki opravljajo stalne izvenlinijske prevoze, ter voznikov taksijev) v sodelovanju z drugimi ministrstvi. V obdobju od uveljavitve navedene novele ZPCP-2 do 10. 9. 2015 veljajo – tudi za to osebje – vse predpisane oblike zaposlovanja.

Sprejeta in uveljavljena je bila sprememba Zakona o prevozih v cestnem prometu – ZPCP-2 (Uradni list RS, št. 39/2013), in sicer se novi prvi odstavek 124. člena glasi:

»Z globo od 2.000 do 4.000 EUR se kaznuje za prekršek domača ali tuja pravna oseba ali samostojni podjetnik posameznik oziroma posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, ki opravi ali opravlja prevoz potnikov ali blaga v notranjem ali mednarodnem cestnem prometu: brez licence (19. člen tega zakona), v nasprotju z izdano licenco (19. člen tega zakona), brez veljavne licence Skupnosti (4. člen Uredbe 1072/2009/ES), v nasprotju z izdano licenco Skupnosti (4. člen Uredbe 1072/2009/ES), brez veljavne licence Skupnosti (4. člen Uredbe 1073/2009/ES), v nasprotju z izdano licenco Skupnosti (4. člen Uredbe 1073/2009/ES), brez potrdila za voznike (peti odstavek 5. člena Uredbe 1073/2009/ES).«

Sankcija je glede na predhodno določbo znižana za polovico. Zdaj veljavna globa torej znaša od 2.000 do 4.000 EUR, prej pa je znašala od 4.000 do 8.000 EUR.

Zakon o zdravstveni dejavnosti

V letu 2013 je ZIRS sodeloval pri pripravi predlogov za spremembe predpisov v okviru zdravstvenega resorja. Med preostalimi spremembami je bila prenova, usmerjena v urejanje dovoljenj za opravljanje dela in zaposlovanja v zdravstveni dejavnosti. Menimo, da bo v okviru novega Zakona o zdravstveni dejavnosti potrebno podrobneje urediti opravljanje zasebne zdravstvene dejavnosti.

Zakon o gozdovih

V pripravi je novela Zakona o gozdovih, ki bo posredno urejala tudi področje dela na črno v gozdovih.

3 NADZOR NAD DELOM NA ČRNO

Nadzorni organi so v letu 2013 izvedli več skupnih akcij za preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, ki so se znova potrdile za koristne, uspešne in učinkovite. Posebej velja opozoriti na skupne akcije glede projekta Siva ekonomija, gradbeništvo in prevozna sredstva (prevozi s taksijem).

NADZOR INŠPEKTORJEV TIRS

V letu 2013 je glede na gospodarsko in socialno stanje v državi TIRS še poostiril nadzor nad delom na črno tako, da je bilo na podlagi določb ZPDZC opravljenih 7.229 inšpekcijskih pregledov (v letu 2012 skupaj 6.058). Inšpektorji so zavezancem izdali 541 upravnih odločb, s katerimi so delo na črno prepovedali, 78 opozoril ZIN, izrekli pa so tudi 215 opominov in izdali 629 glob (449 plačilnih nalogov in 180 prekrškovnih odločb) ter vložili 19 obdolžilnih predlogov. Za manjše nepravilnosti (pravni subjekt v temeljni akt ni imel registrirane ali vpisane ene od dejavnosti) so izrekli 303 opozorila ZP-1.

Pregled opravljenega dela z izrečenimi ukrepi po določbah ZPDZC od leta 2007 do 2013:

Leto	Pregledi	Upravni ukrepi		Prekrškovni ukrepi			
		Upravna odločba	Opoz. ZIN	Opoz. ZP-1	Opomin	Globe	Obdolž. predlog
2007	3.330	390	29	107	89	450	40
2008	3.282	328	17	84	119	431	19
2009	4.596	424	9	38	122	473	12
2010	4.508	343	7	45	165	432	10
2011	5.215	465	18	156	170	561	21
2012	6.058	519	36	240	202	585	18
2013	7.229	541	78	303	215	629	19
Skupaj	34.218	3.010	194	973	1.082	3.561	139

V zvezi z delom na črno TIRS poseben poudarek daje nadzoru posameznikov – šušmarjev, ki se opravlja predvsem na podlagi prijav, prav tako pa so organizirane akcije poostrelega nadzora na posameznih področjih, če se za to pokaže potreba, vendar je v okviru takšnih akcij šušmarje težje odkriti.

Pri posameznikih – šušmarjih je bilo v letu 2013 opravljenih 3.326 pregledov. Zaradi ugotovljenih kršitev je bilo izdanih 382 odločb o prepovedi opravljanja dejavnosti ter izrečenih 563 prekrškovnih ukrepov, od tega 390 plačilnih nalogov, 96 prekrškovnih odločb, 37 opominov in 32 opozoril ZP-1. Na ustrezna sodišča je bilo vloženi tudi osem obdolžilnih predlogov.

Tabelarni prikaz opravljenega dela pri posameznikih šušmarjih za leto 2013 z izrečenimi ukrepi po določbah ZPDZC:

Leto	Število pregledov	Upravni ukrepi	Prekrškovni ukrepi			
		Upravna odločba	Opomin	Globe	Obdolžilni predlog	Opozorila ZP-1
2013	3.326	382	37	486	8	32

Pri posameznikih, ki opravljajo delo na črno, je ugotavljanje kršitev posebej zahtevno zaradi dejstva, da se to delo pogosto opravlja v zasebnih stanovanjskih prostorih, kamor inšpektor ne more vstopiti brez dovoljenja lastnika oziroma brez odredbe sodnika, ki le-to izda le na podlagi vloženega predloga inšpektorja, v katerem mora biti izkazan utemeljeni sum, da gre za delo na črno in da bodo v prostoru, ki naj bi ga preiskali, najdeni predmeti in listine, s katerimi je kršitelj storil prekršek. Posamezniki, ki opravljajo delo na črno, vedo, da se opravljajo nadzori inšpektorjev, zato se je glavnina del, ki se opravljajo na črno, preselila v prostore, kjer se takšno delo težje opazi, po drugi strani pa je inšpektorju praktično onemogočen vstop vanje, kar otežuje učinkovito ukrepanje inšpektorjev pri preprečevanju takega dela.

V zvezi z delom na črno posameznikov je bila na območju Novega mesta organizirana poostrena akcija nadzora zbiranja odpadnih kovin, in sicer je bilo opravljenih 15 inšpekcijskih pregledov izključno pri posameznikih, v štirih primerih pa je bilo ugotovljeno, da gre za delo na črno. Prav tako je v novembru potekala poostrena akcija nadzora trgovanja z lesom in drvni. Inšpektorji so v okviru te akcije opravili 96 pregledov, pri čemer je bilo ugotovljenih 18 kršitev, od tega je bilo v šestih primerih ugotovljeno, da gre za delo na črno, v petih primerih pa, da gre za oglaševanje dela na črno.

Tako kot prejšnja leta je bil tudi v letu 2013 nadzor nedovoljenega reklamiranja organiziran skozi vse leto, da je posamezna območna enota TIRS opravljala nadzor en mesec v letu. Tržni inšpektorji so nadzorovali ponujanje oziroma reklamiranje dela na črno pravnih oseb, zasebnikov ali posameznikov v različnih medijih. Poudarek je bil, kot že nekaj let doslej, na oglaševanju prek svetovnega spleta, saj se na spletu na različnih spletnih oglasnikih in forumih pojavlja vedno več oglasov, s katerimi oglaševalci ponujajo razno, po navadi tehnično blago ali pa storitve. Med temi oglasi so bili izbrani oglasi, ki poleg ponudbe za kontakt navajajo le elektronski naslov ali telefonsko številko. Elektronski naslovi so navadno anonimni, pa tudi telefonske številke velikokrat niso objavljene v imeniku, zato je težko odkriti, kdo je dejansko objavil oglas oziroma kdo je oseba, ki je oglas naročila. Tržni inšpektorji v takih primerih za podatke zaprosijo mobilne operaterje, vendar tudi oni velikokrat nimajo vseh iskanih podatkov, sploh če gre za predplačniške pakete.

Izmed slovenskih spletnih strani z malimi oglasi izstopa spletni portal www.bolha.com, kjer je dnevno objavljenih več tisoč različnih oglasov. S skrbnikom tega portala TIRS že več let zgledno sodeluje, saj skrbnik na podlagi naših obvestil s spletne strani odstranjuje vse sporne oglase.

Vedno večja težava so spletne strani, ki so locirane na tujih strežnikih – ali pa so spletni naslovi registrirani prek tujih registrarjev. Pri takih straneh ni mogoče ugotoviti, kdo je lastnik strani, saj so registrirane pod izmišljenimi imeni, pa tudi v primeru, da bi bil subjekt znan, zoper subjekte v tujini tržni inšpektorji ne morejo ukrepati. V zadnjem času se je povečalo tudi oglaševanje dela na črno prek socialnega omrežja Facebook, kar pomeni težavo tudi zato, ker od skrbnika socialnega omrežja brez sodnih odredb ni mogoče dobiti podatkov, saj je le-ta v ZDA.

V zvezi z nedovoljeno reklamo je bilo uvedenih 626 (v letu 2012 536) inšpekcijskih postopkov, izrečenih pa je bilo tudi 225 prekrškovnih ukrepov: 32 opozoril ZP-1, 75 opominov, 54 plačilnih nalogov in 64 prekrškovnih odločb.

Tabela: Pregled opravljenega dela na področju oglaševanja dela na črno v primerjavi z letom 2012

Leto	Pregledi	Prekrškovni ukrepi				
		Opoz. ZP-1	Opomin	Plačilni nalog	Prekršk. odločba	Obdolžilni predlog
2012	536	46	48	33	70	2
2013	626	32	75	54	64	0

Med oglasi prevladujejo ponudniki inštruiranja in lektoriranja, fotografiranja, različnih masaž, čiščenja, varstva otrok, pomoči na domu, oddaje apartmajev, prodaje različnih izdelkov po pošti ali spletu, prodaje drv.

Inšpektorji so kršiteljem na podlagi določb ZPDZC izrekli za 242.205,26 EUR glob, od tega so jih kršitelji prostovoljno poravnali v znesku 120.021,45 EUR. V letu 2012 je bilo izrečenih za 231.938,06 EUR glob.

Še vedno je neurejena problematika inštruiranja in lektoriranja. Na tem področju TIRS že več let zaznava veliko število oglasov, ki so objavljeni na različnih spletnih straneh in na oglasnih deskah knjižnic. Večinoma so ob njih navedene le telefonske številke, ki so velikokrat predplačniške in je zato nadzor zelo neučinkovit. Ker gre za občasno delo, s katerim si predvsem študentje in brezposelni želijo izboljšati socialni status, je TIRS MDDSZ že večkrat predlagal, da lektoriranje in inštruiranje uvrsti na seznam del, ki jih je mogoče opravljati kot osebno dopolnilno delo, saj bi se tako oglaševanje in delo na črno na tem področju zelo zmanjšalo, hkrati pa bi država od opravljenega dela prejela tudi določene davke in prispevke. TIRS meni, da si večina ljudi, ki se odloči za neko delo ali dejavnost, želi delati zakonito, in naloga države je, da v tem okviru omogoči čim lažji in preprostejši vstop na trg.

TIRS si sicer že več let aktivno prizadeva za spremembo zakonodaje s področja dela in zaposlovanja na črno in ves čas opozarja, da so trenutno predpisane globe za posameznike prenizke in ne delujejo odvračilno.

V okviru vladnega programa boja proti sivi ekonomiji je TIRS sodeloval z različnimi inšpektorati, in sicer pri nadzoru prodaje cvetja, cvetličnih aranžmajev in sveč ter ponujanja pomoči pri urejanju grobov, opravljanju gostinske dejavnosti na smučiščih, sejemske prodaje v prednovoletnem času, pa tudi pri nadzoru vulkanizerjev in nadzoru nad ravnanjem z izrabljenimi motornimi vozili.

TIRS izpostavlja še zagotavljanje dela v popoldanskem času, ki je vzpostavljeno z namenom učinkovitejšega inšpekcijskega nadzora, zlasti na področju dela na črno. Zato ima organizirano delo v popoldanskem času od 12:00 do 20:00 oziroma od 1. novembra do 31. marca od 10:00 do 18:00, in sicer za večje pisarne (Ljubljana, Maribor in Celje) dvakrat tedensko, za manjše pa enkrat tedensko.

INŠPEKCIJA ZA CESTNI PROMET

Naloge s področnih nadzorov, ki jih izvaja Inšpekcija za cestni promet IRSPEP-a kot organa v sestavi MZiP, se izvajajo v skladu z načrti dela (letni, mesečni, tedenski). Na področju nadzora dejavnosti prevoznikstva načrtujejo, organizirajo in koordinirajo tudi akcije z drugimi nadzornimi organi. Pri inšpekcijskih pregledih so inšpektorji za cestni promet pozorni na morebitno opravljanje dela na črno, v pretekli praksi pa se je pokazalo, da se tovrstne kršitve pojavljajo predvsem v avtotaksi dejavnosti in deloma pri dejavnosti prevoza potnikov.

Kot primer dobre prakse izpostavljajo organiziranje in koordiniranje skupnih nadzorov izvajanja avtotaksi dejavnosti v sodelovanju z različnim nazornimi organi.

IRSPEP je bil koordinator nadzora avtotaksi dejavnosti v letu 2013 v dopoldanskih, popoldanskih in večernih urah na različnih lokacijah: Ljubljana, Maribor, Ptuj, Celje, Kranj, Bled, Radovljica, Jesenice, Brnik, Nova Gorica, Koper in Obala. V nadzoru so sodelovali inšpektorji Urada RS za meroslovje (v 15 skupnih akcijah), tržni inšpektorji (v osmih skupnih nadzorih), inšpektorji davčne uprave (v sedmih skupnih nadzorih), inšpektorji Inšpektorata za delo (v 14 skupnih nadzorih) in policija (PP Ljubljana Center in PP Celje (v vseh skupnih akcijah, ki so potekale v nočnem času)).

Skupno je bilo pregledanih 361 avtotaksijev. Ugotovljenih je bilo 28 kršitev ZPCP, ZPDZC in ZMV (36 izdanih plačilnih nalogov (28 kršitev) in 42 opozoril), zaradi katerih so inšpektorji: v 10 primerih izdali upravne odločbe (šestkrat je bila izrečena prepoved opravljanja avtotaksi dejavnosti, ker je voznik opravljal delo na črno (fizične osebe), in dvakrat je bila izrečena prepoved, ker voznik ni imel veljavne licence (enkrat pravna oseba in enkrat samostojni podjetnik), enkrat je bila izrečena prepoved uporabe vozila, ker voznik ni imel izvoda licence (samostojni podjetnik), in enkrat je bila izrečena prepoved uporabe vozila, ker voznik ni imel osvetljene table na vozilu (pravna oseba)).

V prekrškovnih postopkih je bilo izdanih 36 plačilnih nalogov za 28 kršitev, od tega šest zaradi opravljanja dejavnosti avtotaksi prevozov na črno oziroma brez predpisane licence. Preostale izrečene globe so se nanašale na opremo, oznake in dokumente, ki jih mora imeti voznik pri sebi, ko opravlja ta prevoz. V treh primerih so bile izrečene globe glede tehnične brezhibnosti vozila in poteka registracije. V skladu z določili ZP-1 je bilo izrečenih 42 opozoril, ki so se nanašala na pomanjkljivo dokumentacijo, ki bi morala biti v vozilu. V treh primerih so bile izdane štiri prekrškovne odločbe (dvakrat opomin: enkrat samostojnemu podjetniku zaradi poteka veljavnosti licence in enkrat pravni osebi, ker namen ali oblika karoserije vozila ni bila vpisana; enkrat pravni osebi in enkrat odgovorni osebi oz. vozniku, ki opravlja avtotaksi prevoze, ker ni imel sklenjene pogodbe z delodajalcem).

Kratek opis poteka akcij: akcije so potekale predvsem v popoldanskem času in v večernih urah. Nadzor nad avtotaksi prevozniki se je izvajal na avtotaksi postajališčih na celotnem območju Ljubljane, prav tako pa so bili nadzorovani prevozi na relacijah med kontrolnimi točkami. V preostalih krajih je bil izveden nadzor nad opravljanjem avtotaksi prevozov na avtotaksi postajališčih.

Urad RS za meroslovje: inšpektorji urada so sodelovali v 15 skupnih akcijah. Opravili so 97 pregledov avtotaksi prevoznikov in na podlagi tega:

- v petih primerih izrekli globo in izdali plačilni nalog ZMer (voznik uporablja merilo, za katerega je nehala veljati oznaka redne overitve merila);
- v 16 primerih izdali ureditveno odločbo (voznik uporablja merilo, za katerega je nehala veljati oznaka redne overitve merila);
- v 20 primerih izrekli opozorilo po ZIN (voznik uporablja merilo, za katerega je nehala veljati oznaka redne overitve merila).

TIRS: tržni inšpektorji so sodelovali v osmih skupnih nadzorih. Opravili so 21 pregledov avtotaksi prevoznikov, od tega so:

- v dveh primerih izrekli globo in izdali plačilne naloge, obakrat samostojnem podjetniku (ni izdajal računov za opravljeno storitev – kršitev 14. točke prvega odstavka 78. člena ZVPot);
- v dveh primerih izrekli opozorilo po ZIN (voznik v vozilu ni imel cenika na vidnem mestu).

DURS: inšpektorji *DURS* so sodelovali v sedmih skupnih nadzorih. Opravili so 20 pregledov avtotaksi prevoznikov. Od tega so:

- v enem primeru izrekli globo in izdali en plačilni nalog (voznik ni izdal računa za opravljeno storitev), to pa ni v skladu z 81. členom ZDDV-1 (šlo je za samostojnega podjetnika).

IRSD: inšpektorji *TIRS* za delo so sodelovali v 14 skupnih nadzorih. Opravili so 33 pregledov avtotaksi prevoznikov. Od tega so:

- v šestih primerih izrekli globo in izdali plačilne naloge glede kršitev ZPDZC in ZDR;
- v enem primeru izrekli opozorilo po ZIN (kršitev v zvezi nevpisa v evidence na področju dela ZEPDSV);
- v prekrškovnem delu izrekli ukrepe v zvezi z nepravočasnim izplačilom plač, izplačilom plač v gotovini, nezakonitim sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas ter vodenjem evidence o delovnem času.

Policija (PP Ljubljana Center in PP Celje): sodelovali so v vseh skupnih akcijah, ki so potekale v nočnem času. Policisti so:

- v 36 primerih opravili preizkus alkoholiziranosti avtotaksi voznikov, a nepravilnosti niso bile ugotovljene. V enem primeru je bil izdan plačilni nalog zaradi kršitve ZMV – (ni bil vpisan namen ali oblika karoserije).

Glede na to, da je namen akcije odkrivati avtotaksi prevoznike, ki nimajo urejene licence in preostale dokumentacije ter oznak in opreme za opravljanje dejavnosti in gre predvsem za opravljanje dela na črno, na IRSPEP predlagajo, da se te nadzore nadaljuje.

Na področju preprečevanja dela na črno bodo kot doslej aktivnosti usmerjene v organiziranje in sodelovanje v skupnih akcijah na področju nadzora prevozov blaga, predvsem pa oseb – nadzor avtotaksi dejavnosti. V sodelovanju z *DURS* pa bodo pri skupnih nadzorih (pri prevoznikih potnikov in šolah vožnje) usmerili pozornost tudi v postopke preprečevanja sive ekonomije.

V poročilu so upoštevaní nadzori/ukrepi z neposredno uporabo nadzora/ukrepov po ZPDZC ter primeri nadzora/ukrepov, v katerih so le-ti izvedeni po ZPCP-2, vendar v povezavi z ZPDZC (pravna oseba ali samostojni podjetnik nima z zakonom predpisanih listin o izpolnjevanju pogojev za opravljanje registrirane dejavnosti – licence).

a) Število obravnavanih primerov dela na črno v upravnem postopku glede na subjekte:

Pravne osebe	1	vsi po ZPCP-2
Samostojni podjetniki	3	vsi po ZPCP-2
Posamezniki	9	vsi po ZPDZC
Skupaj	13	

Pri nadzoru dejavnosti prevozov blaga in potnikov v cestnem prometu je Inšpekcija za cestni promet v 13 primerih ugotovila kršitve dela na črno. Na podlagi ugotovljenega so bile izdane odločbe o prepovedi opravljanja prevozov potnikov ali avtotaksi dejavnosti (v štirih primerih trikrat samostojnim podjetnikom in enkrat pravni osebi do pridobitve licence) ter odločbe o prepovedi opravljanja avtotaksi prevozov fizičnim osebam (v devetih primerih).

b) Obravnavane zadeve v upravnem in prekrškovnem postopku

Število obravnavanih upravnih zadev v povezavi z delom na črno	13
Število obravnavanih prekrškovnih zadev v povezavi z delom na črno	16

V prekrškovnih postopkih je bilo v povezavi z delom na črno izdanih 15 glob s plačilnim nalogom in ena odločba z opominom.

Opomba: Dodatno je bilo do spremembe ZPCP-2 izdanih še 17 plačilnih nalogov, ker voznik avtotaksija ali avtobusa ni imel v vozilu pogodbe o zaposlitvi.

c) Finančni učinki izrečenih sankcij

Število izrečenih glob v povezavi z delom na črno	15
Znesek izrečenih glob (EUR)	10.086,40
Znesek plačanih glob (EUR)	2.543,20

Po dve globi sta bili izrečeni pravni osebi in odgovorni osebi pravne osebe, ena globa samostojnemu podjetniku in deset glob posamezniku (fizični osebi). Osem glob ni bilo plačanih.

Poleg tega je bilo izdanih 17 plačilnih nalogov za kršitev, ker voznik avtotaksija ali avtobusa ni imel v vozilu pogodbe o zaposlitvi. Skupaj je bilo od tega plačanih 1.445 EUR.

Naloga s področnih nadzorov Inšpekcije za cestni promet se izvajajo v skladu z letnim načrtom dela, poleg tega pa je delo podrobno opredeljeno v tedenskih in mesečnih načrtih. Na področju nadzora dejavnosti prevozništv na črno načrtujemo, organiziramo in koordiniramo tudi akcije z drugimi nadzornimi organi. Pri inšpekcijskih pregledih so inšpektorji za cestni promet pozorni na morebitno opravljanje dela na črno, v pretekli praksi pa se je pokazalo, da so tovrstne kršitve opazne predvsem v avtotaksi dejavnosti in deloma v dejavnosti prevoza potnikov.

Kot primer dobre prakse izpostavljamo organiziranje in koordiniranje skupnih nadzorov izvajanja avtotaksi dejavnosti v sodelovanju z različnim nazornimi organi.

Gradbena, geodetska in stanovanjska inšpekcija

Gradbena inšpekcija IRSPEP v trenutnih predpisih, na podlagi katerih izvaja nadzor, nima določb, ki bi bile v neposredni povezavi s preprečevanjem dela in zaposlovanja na črno. Gradbena inšpekcija pri nadzoru gradbišč sicer opravlja tudi posredni nadzor nad delom in zaposlovanjem. Gradbeni inšpektor namreč pri tem preveri tudi, kdo je izvajalec gradnje, kdo je nadzornik, ali imajo sklenjene pogodbe z naročnikom (investitorjem), pooblastila za odgovornega vodjo del ali odgovornega nadzornika (ki jih lahko angažira izvajalec ali nadzornik tudi po pogodbi o delu).

Pogosto investitor trdi, da dela opravlja v lastni režiji, evidentno pa je, da gre za usposobljenega izvajalca ali njegovo organizirano skupino. Vse to so nadzori in ugotovitve, ki jih opravi gradbeni inšpektor po svojih materialnih predpisih, a so posredno tudi nadzori dela in zaposlovanja na črno, ki jih primeru suma kršitev sporoči pristojnim inšpektorjem in drugim organom v skladu z drugim odstavkom 13. člena ZPDZC.

V zvezi s tem v letu 2013 pri opravljanju nadzora v okviru svojih pristojnosti ni bilo ugotovljenih kršitev določb ZPDZC.

Gradbeni inšpektorji so v okviru aktivnosti za preprečevanje dela na črno sodelovali tudi v akcijah »Skupnih inšpekcijskih nadzorov« v okviru Regijskih koordinacij inšpekcij.

V tem okviru so gradbeni inšpektorji v letu 2013 sodelovali v skupno sedmih akcijah, od tega gradbeni inšpektorji OE Ljubljana - Kranj v štirih akcijah. Akcije so bile opravljene v sodelovanju z delovno in davčno inšpekcijo, carinsko upravo in policijo. Gradbeni inšpektorji OE Maribor - Murska Sobota pa so v letu 2013 sodelovali pri treh koordiniranih inšpekcijskih pregledih, skupaj z drugimi inšpekcijami, pri katerih je potekal tudi nadzor dela in zaposlovanja na črno. V teh primerih so konkreten nadzor dela in zaposlovanja na črno opravili pristojni inšpektorji (TIRS, IRSD), gradbeni inšpektor pa je opravil nadzor nad udeleženci pri graditvi po svojih pooblastilih.

Kot primer dobre prakse izpostavljajo organiziranje nadzora v okviru »Skupnih inšpekcijskih nadzorov« pri Regijskih koordinacijah inšpekcij.

NADZOR INŠPEKTORJEV DURS

Davčni nadzor je v letu 2013 z izbranimi metodami in orodji po posameznih tveganih področjih v skladu s Poslovno strategijo 2010–2013 zagotavljal učinkovitost nadzora, poleg tega pa so bile aktivnosti usmerjene tudi v izboljšanje prostovoljnega plačevanja davčnih obveznosti. Davčni nadzori so bili ciljno usmerjeni na tvegana področja. V sklopu projektov in ciljno usmerjenih nadzorov se je DURS osredotočal na vzorce delovanja davčnih zavezancev in z ustrezno organizacijo dela zagotavljal enotnost in zakonitost vodenja postopkov.

Posebno pozornost je DURS namenil specializaciji inšpektorjev in kontrolorjev za nadzor zavezancev po vrsti dejavnosti, davka in davčnih utaj. Aktivnosti so bile usmerjene v odkrivanje in zmanjševanje obsega davčnih utaj ter na področje preventivnega delovanja s povečano prisotnostjo inšpektorjev na posameznih tveganih področjih in s spodbujanjem zavezancev za davek k prostovoljnemu plačevanju davčnih obveznosti.

V letu 2013 je bilo opravljenih 10.569 davčnih nadzorov (realizacija je od načrtovanega števila višja za 48,2 %), pri katerih je bilo ugotovljenih 106 milijonov EUR dodatnih davčnih obveznosti.

V letu 2013 se je DURS ciljno usmeril na področja, za katera ugotavlja, da je tveganje za neizpolnjevanje davčnih obveznosti največje, in na področja, za katera si je v prejšnjih letih zadal načrt in aktivnosti tudi napovedal. Tako so se v letu 2013 davčni nadzori ciljno izvajali na področju nadzora prispevkov za socialno varnost, poslovanja z davčnimi oazami, transfernih cen, sive ekonomije, prometa s prevoznimi sredstvi, prijave premoženja fizičnih oseb in odmere davka v teh primerih, sistemskih utaj DDV ter odvetnikov, notarjev in pravnih svetovalcev.

DURS je skladno s svojo pristojnostjo nadzor nad ZPDZC aktivno opravljal v sklopu ciljno usmerjenih nadzorov na področju sive ekonomije in prometa s prevoznimi sredstvi. Aktivnosti so bile v večjem delu usmerjene v preventivno delovanje, nadzor sive ekonomije pa se je opravljal tudi z različnimi aktivnostmi davčnih inšpektorjev, vse s ciljem povečanja prostovoljnega plačevanja davčnih obveznosti. V sklopu ciljno usmerjenih nadzorov je bilo na področju sive ekonomije v letu 2013 opravljenih 4.954 nadzorov, kar je za 310 % več kot v letu 2012. Opravljali so se: pridobivanje podatkov za potrebe nadzorov, nadzori blagajniškega poslovanja, nadzori nad izvajanjem določb 38. člena Zakona o davčnem postopku (v nadaljnjem besedilu: ZDavP-2), ki določa prepoved spreminjanja podatkov brez zagotavljanja revizijske sledi, ter drugi nadzori.

Z namenom preprečevanja dela in zaposlovanja na črno je bilo v letu 2013 opravljenih 131 nadzorov pri zavezancih za davek, za katere je bilo že v fazi priprav ugotovljeno, da obstaja velika verjetnost

opravljanja dela na črno. Pri teh zavezancih je bila, če je bilo ugotovljeno, da opravljajo delo na črno, izdana odločba, s katero se je to delo prepovedalo. V letu 2013 je bilo izdanih 63 odločb o prepovedi opravljanja dela na črno. V odmernih postopkih, pri katerih so bile ugotovljene kršitve 3. člena ZPDZC, so bile pri 30 zavezancih za davek dodatno obračunane davčne obveznosti v višini 1.750.871,15 EUR. Od teh zavezancev za davek se je v 24 primerih obračunala dodatna davčna obveznost pri fizičnih osebah, in sicer v višini 1.706.128,60 EUR.

V obdobju od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 je DURS kot pristojni prekrškovni organ poleg preostalih prekrškovnih postopkov vodil:

- 41 hitrih postopkov o prekršku zaradi kršitve 5. alineje prvega odstavka 3. člena ZPDZC, ki določa, da se za delo na črno šteje, če posameznik opravlja dejavnost oziroma delo in ni vpisan ali priglašen, kot to določa zakon. DURS je kot pristojni prekrškovni organ za nadziranje kršitve te določbe oglobil 41 posameznikov, in sicer s predpisano globo 208,64 EUR, v skupni višini 8.554,24 EUR,
- tri hitre postopke o prekršku zaradi kršitve 1. alineje prvega odstavka 3. člena ZPDZC, ki prepoveduje pravni osebi opravljati dejavnost, ki je nima vpisane v sodni register, oziroma dejavnost, ki je nima določene v temeljnem aktu, ali če nima z zakonom predpisanih listin o izpolnjevanju pogojev za opravljanje registrirane ali v temeljnem aktu določene dejavnosti. Davčni inšpektor je kot pristojni za nadziranje kršitve te določbe storilcem prekrška izrekel globo v skupni višini 625,92 EUR.

Tabela: Davčni nadzor z vidika preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v letu 2013

Število opravljenih nadzorov nad delom na črno	131
Število odločb o prepovedi opravljanja dejavnosti	63
Število prekrškovnih postopkov zaradi kršitve ZPDZC – 3. člen	44
Znesek izrečenih glob (EUR)	9.180,16
Dodatno obračunane obveznosti (EUR)	1.750.871,15

V letu 2013 je DURS aktivnosti preprečevanja dela in zaposlovanja na črno izvajal predvsem v okviru projekta nadzora sive ekonomije (a) ter projekta nadzora prometa s prevoznimi sredstvi (b).

a. Projekt Siva ekonomija

Pod okriljem projekta Siva ekonomija so se v letu 2013 izvajale številne aktivnosti v boju zoper sivo ekonomijo in preprečevanje dela na črno. Pod drobnogledom so bile predvsem dejavnosti, ki so bile prepoznane kot dejavnosti z visoko stopnjo tveganja za pojav sive ekonomije in dela na črno.

Z uporabo ukrepov in pooblastil v skladu z zakonodajo so se izvajali nadzori tako pri registriranih davčnih zavezancih kot tistih zavezancih, ki dejavnost opravljajo na črno. Pri registriranih davčnih zavezancih, gospodarskih družbah in samostojnih podjetnikih (mali zavezanci in mikrozavezanci) so se nadzori izvajali v dejavnostih, ki ponujajo storitve končnim potrošnikom in predvsem poslujejo z gotovino. Drugi sklop aktivnosti je bil usmerjen v neregistrirano opravljanje gospodarskih dejavnosti, dejavnosti gospodinjestev in gospodarstev zlasti pri fizičnih osebah, pri katerih so se izvajali nadzori v skladu z določili ZPDZC.

S ciljem povečanja stopnje prostovoljnega plačevanja davčnih obveznosti zavezancev za davek je DURS izvajal aktivnosti zmanjšanja obsega sive ekonomije in njenih negativnih posledic z različnimi pristopi:

- preventivnimi ukrepi (obiski zavezancev z opozarjanjem na izdajanje računov, pošiljanje vljudnostih pisem, opozarjanje na poostrene inšpekcijske nadzore in preostale aktivnosti nadzora, spodbujanje zavezancev k prostovoljnemu plačevanju obveznosti, seznanjanje zavezancev prek medijev o negativnih posledicah sive ekonomije, fotografiranje računov, pošiljanje računov prek brezplačnih MMS-sporočil ...),
- sodelovanjem pri pripravi predlogov za spremembe zakonodaje in sodelovanjem pri pripravi sprememb zakonodaje, ki bi povečale stopnjo prostovoljnega izpolnjevanja davčnih obveznosti,
- izvajanjem davčnih inšpekcijskih nadzorov (blagajniško poslovanje, ogledi na terenu in pridobivanje podatkov, nadzori dajatev z metodo ocene davčne osnove, elektronsko podprto davčno inšpiciranje ob uporabi programske podpore ACL (v nadaljnjem besedilu: ACL-inšpiciranje), nadzori v povezavi z osmim in devetim odstavkom 38. člena ZDavP-2, odkrivanje in preprečevanje dela na črno, akcije v okviru regijskih koordinacij inšpekcijskih služb, zajemi podatkov iz računalnikov zavezancev in nadzori v sodelovanju s CURS).

V okviru projekta Siva ekonomija je bilo v letu 2013 opravljenih 4.954 nadzorov. V davčnih inšpekcijskih nadzorih je bilo izdanih 124 odmernih odločb, v katerih so bile ugotovljene nepravilnosti in dodatno odmerjene davčne obveznosti v višini 2.371.392,27 EUR. Ugotovljenih je bilo tudi za 370.980,13 EUR drugih posrednih učinkov. DURS je v okviru nadzora sive ekonomije sprejel 54 samoprijav v skupni višini 221.754,73 EUR.

Nadzori v okviru projekta Siva ekonomija so se izvajali po naslednjih segmentih:

- nadzori v povezavi z osmim in devetim odstavkom 38. člena ZDavP-2;
- ukrepi z uporabo pooblastil prepovedi opravljanja dejavnosti;
- nadzori dajatev z metodo ocene davčne osnove in ACL-inšpiciranje;
- nadzori blagajniškega poslovanja;
- odkrivanje in preprečevanje dela na črno;
- ogledi na terenu in pridobivanje podatkov;
- koordinirane akcije s preostalimi inšpekcijskimi službami.

Skupaj je bilo torej v letu 2013 zaključenih 4.954 nadzorov. V 793 inšpekcijskih nadzorih (16 %) je bilo ugotovljenih 1.139 kršitev zakonodaje. V 55 % gre za kršitve ZDavP-2, 37 % obsegajo kršitve Zakona o davku na dodano vrednost in 8 % je preostalih kršitev. Kršiteljem je bilo izdanih 508 plačilnih nalogov in odločb o prekrških.

Nadzori v povezavi z osmim in devetim odstavkom 38. člena ZDavP-2

Od 1. 7. 2013 dalje z novelo ZDavP-2F, ki je uvedla osmi in deveti odstavek 38. člena, DURS izvaja intenzivne nadzore blagajniškega poslovanja. Poleg nadzora blagajniškega poslovanja so davčni inšpektorji opravljali tudi prikrito fotografiranje računov, saj so tako pridobljene fotografije dokaz pri preveritvah v postopkih nadzora nad določbami 38. člena ZDavP-2.

Od 1. 7. 2013 dalje je DURS na tem področju zelo aktivno sodeloval s CURS. DURS je navedeno novelo zakona izkoristil kot dobro priložnost za povečanje stopnje prostovoljnega plačevanja davčnih obveznosti in boja zoper davčne utaje. Aktivnosti so bile tudi medijsko promovirane, prav tako pa so račune zbirali tudi uslužbenci DURS in CURS. Aktivnosti so se izvajale pri 2.400 zavezancih iz naslednjih dejavnosti:

- gostinske nastanitvene dejavnosti;
- dejavnosti strežbe jedi in pijač;
- trgovina na drobno, razen z motornimi vozili;
- proizvodnja pekovskih izdelkov in testenin.

Na podlagi tega je DURS v povezavi s CURS v sklopu skupnih aktivnosti, vezanih na 38. člen ZDavP-2, od 1. 7. 2013 do konca septembra izvedel skoraj 14.000 aktivnosti. Opravljenih je bilo 10.500 preventivnih obiskov, v katerih je potekalo tudi intenzivno zbiranje informacij na terenu.

Potrošniki so do konca leta 2013 poslali 2.528 MMS-sporočil s fotografijami računov, ki so in še bodo uporabljeni v nadaljnjih postopkih nadzora.

V letu 2013 je bilo opravljenih 1.079 nadzorov določb 38. člena ZDavP-2. V 28 primerih so bili ugotovljeni posebno hudi davčni prekrški (brisanje posameznih postavk na računih, nepredložitev podatkov v predpisani elektronski obliki), za katere je predpisana globa za samostojne podjetnike od 20.000 EUR dalje (14 primerov) in za gospodarske družbe od 50.000 EUR dalje (ugotovljenih 14 primerov).

DURS je konec oktobra poostril nadzor pri cvetličarjih, vrtnarjih in svečarjih. Opravljenih je bilo 32 nadzorov pri cvetličarjih, 57 nadzorov pri vrtnarjih in 104 nadzori pri svečarjih. Opravljenih je bilo tudi 44 nadzorov pri taksistih. V vseh naštetih dejavnostih so bila obravnavana naslednja tveganja:

- opravljanje dejavnosti, za katere zavezanci niso registrirani (delo na črno);
- neizdajanje računov oziroma prirejanje podatkov v poslovnih knjigah;
- neoddajanje davčnih obračunov.

V nadzorih, vezanih na odkrivanje in preprečevanje dela na črno, je bilo z odločbo 32 fizičnim osebam prepovedano opravljanje dejavnosti. Dejavnosti, pri katerih je bilo odkrito delo na črno, so naslednje: trgovina, prodaja vozil, storitve fotografov, spravilo in sečnja lesa, razrez in prodaja lesa, delo trenerja, organizacija turističnih potovanj, opravljanje storitev z gradbeno mehanizacijo in inštalacije vodovodnih ter ogrevalnih napeljav.

Pomemben segment dela pri projektu je pravočasno zaznavanje nepravilnosti na področju obdavčenja. V smislu preventivnega delovanja DURS izvaja nadzore, kot so hitri pregledi poslovnih knjig, poizvedbe na terenu in navzkrižni nadzor računov.

Dejavnosti, ki so identificirane kot tvegane in so bile v sklopu projekta pod drobnogledom, so: gostinstvo, prevozi potnikov v mednarodnem cestnem prometu, posek in spravilo lesa, trgovina, nastopi glasbenikov, proizvodnja in prodaja kruha, razne servisne in storitvene dejavnosti, osebne storitvene dejavnosti, avtotaksi prevozi in dejavnost potovalnih agencij, oddajanje nepremičnin v najem, dejavnosti turizma na kmetiji, delovanje društev in klubov ipd.

V okviru projekta Siva ekonomija DURS izvaja koordinirane akcije s preostalimi inšpekcijskimi službami na ravni Regijskih koordinacij inšpekcij (v nadaljnjem besedilu: RKI). Posamezni uradi so v okviru RKI sodelovali na številnih skupnih akcijah, med katerimi gre izpostaviti: nočne nadzore v gostinskih lokalih, nadzore internih pretakališč, turističnih kmetij, gradbišč ter nadzore prevozov blaga in potnikov. Glede na zaznana tveganja pri skupnih nadzorih so bile pripravljene tudi usmeritve za poostren nadzor pri zavezancih, ki izvajajo športne aktivnosti in druge dejavnosti za prosti čas kot gospodarsko dejavnost v Zgornjem Posočju (raftanje, kajak, soteskanje).

b. Projekt prevozna sredstva

Področje prometa s prevoznimi sredstvi je dejavnost, ki je bila že v letu 2008 identificirana kot zelo tvegana z vidika zaznanih davčnih utaj. Zato je DURS ciljno usmerjene nadzore prevoznih sredstev nadaljeval tudi v letu 2013. Gre za učinkovito izvajanje nadzora, s katerim je bil ugotovljen velik obseg zlorab sistema davka na dodano vrednost (v nadaljnjem besedilu: DDV) in davka na motorna vozila (v nadaljnjem besedilu: DMV), posledično pa so bile tudi dodatno obračunane večje davčne obveznosti.

Na področju dejavnosti prometa s prevoznimi sredstvi so bili v letu 2013 opravljeni 804 inšpekcijski nadzori, v katerih so bile dodatno obračunane davčne obveznosti v višini 7,3 milijona EUR. Rezultati

so posledica ciljno usmerjenih nadzorov v sklopu projekta nadzora prevoznih sredstev in drugih nadzorov, ki so se opravljali v tej dejavnosti. V navedenem obdobju je bilo v okviru projekta opravljenih 506 inšpekcijskih nadzorov in ugotovljenih 6,5 milijona EUR dodatnih davčnih obveznosti (znesek je zajet v skupnem znesku 7,3 milijona EUR). Prejetih je bilo 42 samoprijav davčnih zavezancev v skupni višini 207.063,05 EUR. Ugotovljeni so bili tudi drugi učinki v višini 294.664,59 EUR.

Tudi v letu 2013 so bile aktivnosti usmerjene v zmanjševanje obsega utaj predvsem na področju DDV in DMV, pa tudi v preventivno delovanje (preprečevanje davčnih zatajitev in dela na črno) ter preverjanje pravilnosti in pravočasnosti plačevanja davčnih obveznosti. V okviru projekta se je DURS podrobneje in ciljno posvetil nadzoru trgovine s prevoznimi sredstvi, pridobljenimi iz Evropske unije.

Ne glede na vse že izvedene ukrepe se situacija na področju trgovanja s prevoznimi sredstvi ne umirja. V postopkih nadzora DURS ugotavlja, da so še vedno aktualne davčne utaje na področju pridobitve motornih vozil iz Evropske unije, pri čemer je velika težava neplačevanje DDV glede na dejstvo, da zavezanci še vedno uporabljajo ponarejene račune, ki so večinoma naslovljeni na fizične osebe (navidezne lastnike). V verigi transakcij je še vedno veliko fizičnih oseb, ki so ali slamnati lastniki ali pa samo posojajo svoje ime za namene zlorabe – gre za navidezne trgovce z motornimi vozili oziroma za navidezne lastnike vozil.

Za učinkovit nadzor dela na črno:

- DURS kontinuirano pripravlja izbore zavezancev za nadzor na podlagi evidence odmere DMV in registra vozil ter prometnih listin (v nadaljnjem besedilu: MRVL) – gre za ciljno usmerjene inšpekcijske nadzore;
- je DURS s pomočjo uradnih evidenc (MRVL, spletne aplikacije PSO Homologacije, registra davčnih zavezancev) nadaljeval postopke identifikacije tistih fizičnih oseb, ki se brez registrirane dejavnosti ukvarjajo s preprodajo motornih vozil;
- je DURS opravil 73 inventur (popisi vozil), v katerih je bilo obravnavanih 787 vozil (ti nadzori so namenjeni preventivnemu delovanju z namenom identificiranja preprodajalcev vozil na črno);
- je DURS pri 25 zavezancih za davek ugotovil opravljanje dela na črno in posledično izdal 29 odločb o prepovedi opravljanja dejavnosti (delo na črno).

Največja težava pri izvajanju nadzora ZPDZC je še vedno pridobivanje dokumentacije od fizičnih oseb, saj je te navadno nimajo, kar vpliva na dolgotrajnost postopkov.

V okviru projekta Prevozna sredstva je DURS v obdobju 2008–2013 izdal 404 odločbe o prepovedi opravljanja dela na črno, opravil 5.202 nadzorov v dejavnosti prometa s prevoznimi sredstvi in ugotovil dodatne davčne obveznosti v višini 85,5 milijona EUR, kar je razvidno iz tabele 2:

Tabela: Rezultati dela po posameznih letih

Leto	Število odločb o prepovedi opravljanja dela na črno	Število prejetih samoprijav	Število nadzorov	Dodatno ugotovljene davčne obveznosti v mio. EUR
2008	122	0	758	8
2009	75	22	978	15,3
2010	71	27	982	11,4
2011	63	11	880	16
2012	44	28	800	27,5
2013	29	42	804	7,3
SKUPAJ	404	130	5202	85,5

Z namenom odkrivanja in preprečevanja nezakonitega zniževanja davčne osnove za odmero DMV je bilo v letu 2013 opravljenih 55 ogledov vozil, pri čemer so bile v 13 primerih (ogledih) ugotovljene nepravilnosti (24 %). Posledično s povečanjem prisotnosti na terenu pri ogledih vozil DURS preprečuje nadaljnje davčne zatajitve in odkriva ter preprečuje delo na črno.

Tudi v letu 2013 je bil za izvajanje neposrednega in hitrega komuniciranja med strokovnimi organizacijami in DURS odprt poseben elektronski predal (poštni predal »Homologacija DURS«), v katerega strokovne organizacije pošiljajo sporočila in vprašanja glede problematike pravilnosti obračunanih dajatev na predloženih računih v vlogi za izdajo potrdila o skladnosti vozil.

Z uvedbo centralne elektronske evidence motornih vozil, za katere je bil plačan davek oziroma uveljavljena oprostitev plačila davka, je DURS v celoti preprečil izdajo potrdil o skladnosti na podlagi ponarejenih potrdil o plačilu DMV (tako je zagotovljen sistemski nadzor in posledično hitrejše odkrivanje fizičnih oseb, ki se ukvarjajo z delom na črno). Če vozilo ni vpisano v elektronsko evidenco motornih vozil, organizacija, pristojna za ugotavljanje skladnosti vozil, ne sme izdati potrdila o skladnosti motornega vozila (z oznako SB).

Težave pri izvajanju nadzora nad določbami ZPDZC

Največja težava pri nadzoru dela na črno je kompleksnost postopka, ki obsega nadzor po določbah ZPDZC in posledično nadzor nad pravilnostjo in pravočasnostjo plačevanja davčnih obveznosti ter prekrškovni postopek.

Največja težava pri izvajanju nadzora ZPDZC je še vedno pridobivanje dokumentacije od fizičnih oseb za obdavčenje glede na dejstvo, da je te osebe navadno nimajo, kar posledično vpliva na dolgotrajnost postopkov pri določitvi davčne obveznosti, ki se v nadaljevanju opravlja v skladu z ZDavP-2.

NADZOR DRUGIH NADZORNIH ORGANOV

Nadzor CURS

CURS je v letu 2013 zaznal 309 sumov kršitev s področja dela in zaposlovanja na črno, kar pomeni 475-odstoten porast zaznav glede na leto 2012, ko je bilo teh 65. Vse sume je CURS posredoval pristojnim organom, med temi pa največ IRSD.

Povečano število zaznav je posledica okrepljenega nadzora CURS, ki ga je izvajal samostojno ali pa v okviru projektov, ki so bili izvedeni v sodelovanju z DURS in IRSD zaradi preprečevanja sive ekonomije in kršitev delovnopravne zakonodaje na področjih prometa z lesom, svečami in cvetjem ter cestnega in potniškega prometa.

Zaradi povečanega števila posredovanih obvestil CURS na IRSD je bil v letu 2013 sklican sestanek med obema institucijama, na katerem je bilo dogovorjeno, da CURS ob pomoči IRSD izdela opomnik za svoje uslužbence in da IRSD v letu 2014 izvede usposabljanje za carinske uslužbence, na katerem bodo predstavljene pravne podlage za različne oblike dela, možne izjeme in možnosti preverjanja (usposabljanje je že izvedeno). Poglobljeno sodelovanje med organi, izmenjava znanj in dobrih praks je eden izmed primerov dobre prakse, s katerimi se bo še naprej izboljševala učinkovitost obeh služb ter s tem tudi nadzor na področju dela in zaposlovanja na črno, obenem pa bo to zmanjšalo negativne vplive sive ekonomije.

Nadzor ZIRS

Na podlagi določb ZPDZC je ZIRS posredni nadzorni organ. V preteklem letu so v primeru sumov in ugotovitev kršitev določb ZPDZC pisno obvestili pristojne nadzorne organe iz prvega odstavka 13.

člena ZPDZC, v skladu z materialno pravno podlago pa so neposredno ukrepali na področjih, na katerih tudi sicer izvajajo inšpekcijski nadzor po posebni zakonodaji oziroma so ukrepali glede na dodatne posebne zahteve, ki jih preverjajo v skladu s stvarno pristojnostjo. Aktivnosti so tako potekale na različne načine; prek njihovih postopkov registracije, ugotovitev na terenu in prijav. Beležijo 38 odstopov na TIRS in IRSD. V decembru 2013 so v okviru akcij za obvladovanje sive ekonomije, ki jih je koordiniral Inšpekcijski svet, dodatno izvedli 98 pregledov. V skupnih akcijah so sodelovali z različnimi inšpekcijskimi službami, zlasti s TIRS in DURS.

V zvezi z opravljanjem nadzora v gostinskih objektih je treba povedati, da je Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (Uradni list RS, št. 47/13; v nadaljnjem besedilu: ZDU-1G) spremenil pristojnost ZIRS na področju zdravstvene ustreznosti oziroma varnosti živil in hrane, tako da nadzor v gostinstvu po tem vprašanju od 1. januarja 2014 izvaja Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. Ne glede na navedeno je v gostinski dejavnosti ZIRS še vedno prisoten, in sicer ob preverjanju spoštovanja nekaterih določb Zakona o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. 15/03) in Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (Uradni list RS, št. 93/07 – uradno prečiščeno besedilo).

Na področju zdravstva so v letu 2013 preprečevali delo na črno v skladu z Zakonom o zdravniški službi (Uradni list RS, št. 98/99, 67/99, 86/02 – ZOZPEU, 15/03, 63/03 – Odl. US, 2/04, 62/04 – Odl. US, 47/04, 68/06 – ZSPJS-F, 58/08 – ZPacP, 107/10 – ZPPKZ, 40/12 – ZUJF; v nadaljnjem besedilu: ZZdrS). Pri izvajalcih zdravstvene dejavnosti so ugotavljali okoliščine v zvezi s predpisanimi pogoji za samostojno opravljanje zdravniške službe. Preverjali so, ali zdravniki imajo veljavne licence na strokovnem področju, na katerem opravljajo delo. Ob ugotovljenih nepravilnostih so pri zdravnikih v rednem delovnem razmerju zadeve odstopali v obravnavo na IRSD, ki je v skladu z ZZdrS pristojen nadzorni organ za ukrepanje v primeru nespoštovanja določb ZZdrS, ki se nanašajo na redno zaposlitev, medtem ko ZIRS obravnava zdravnike, ki zdravniško službo opravljajo na podlagi podjemne pogodbe, pogodbe o poslovnem sodelovanju ali druge pogodbe civilnega prava. Zdravnik sme namreč opravljati zdravniško službo, če poleg pogojev, določenih z delovnopravnimi in drugimi predpisi, izpolnjuje še posebne pogoje, določene z Zakonom o zdravniški službi. Imeti mora ustrezno izobrazbo in usposobljenost (kvalifikacijo), biti mora vpisan v register zdravnikov in imeti mora dovoljenje za samostojno opravljanje zdravniške službe na določenem strokovnem področju (licenca). Ob tem bi izpostavili primer, ki ga je obravnaval ZIRS v prekrškovnem postopku, ko je javni zdravstveni zavod tujemu zdravniku specialistu omogočil opravljanje dela na področju otroške kirurgije, čeprav ta ni izpolnjeval pogojev za samostojno opravljanje dela v Republiki Sloveniji. V obravnavani zadevi sta pravna oseba in zdravnik sklenila pogodbo o stvaritvi avtorskega dela, saj elementi delovnega razmerja med njima niso obstajali, tako da je o prekršku odločil ZIRS kot stvarno pristojni prekrškovni organ (sodba Okrajnega sodišča v Ljubljani, opr. št. ZSV 1758/2012, z dne 16. avgusta 2013).

V povezavi z dovoljenji za opravljanje zdravstvene dejavnosti so zaznali, da nekateri zdravniki opravljajo delo na lokacijah, ki niso navedene v izdanem dovoljenju, ki ga sicer imajo za izvajanje dejavnosti, in razširjajo nabor zdravstvenih storitev iz dovoljenja oziroma z dovoljenjem za opravljanje zdravstvene dejavnosti, ki ga sploh nimajo. O tem so obveščali pristojno ministrstvo in TIRS.

V zvezi z določilom 14. člena novele ZPDZC, po katerem mora Komisija Vlade RS za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno vsako leto opredeliti dejavnosti, za katere ocenjuje, da se v njih državljani tretjih držav v večji meri nezakonito zaposlujejo, in pripraviti načrt inšpekcijskih pregledov na tem področju, problema nezakonitega zaposlovanja državljanov tretjih držav v objektih, ki sodijo v delokrog ZIRS, niso zaznali.

Z državljani tretjih držav so se najpogosteje srečevali pri opravljanju nadzora v nastanitvenih objektih, ko so preverjali skladnost z zakonodajo na področju varstva pred nalezljivimi boleznimi, ter v obratih za gostinsko dejavnost, ko so preverjali skladnost ravnanj nosilca dejavnosti z zahtevami živilske zakonodaje. Na podlagi Zakona o priznavanju poklicnih kvalifikacij zdravnik, zdravnik specialist, doktor

dentalne medicine in doktor dentalne medicine specialist (Uradni list RS, št. 107/10; v nadaljnjem besedilu: ZPPKZ) tudi zdravstvene ustanove zaposlujejo zdravnike in doktorje dentalne medicine, ki so poklicno kvalifikacijo pridobili v tretjih državah. Ti se v večini primerov zaposlijo v javnih zdravstvenih zavodih. V enem primeru so ugotovili, da je samostojno delo v javnem zdravstvenem zavodu opravljal zdravnik, ki po izdaji odločbe o priznanju poklicne kvalifikacije v skladu z določbami ZPPKZ ni zaprosil za izdajo licence. Zoper zdravstveni zavod in njegovo odgovorno osebo so uvedli prekrškovni postopek. Zaradi neposredovanja licence so zadevo v tem delu odstopili tudi IRSD, saj gre za redno zaposlenega zdravnika.

V letu 2013 je bil nadzor nad izvajanjem zdravstvene dejavnosti na podlagi veljavnega dovoljenja za izvajanje posamezne zdravstvene dejavnosti ena izmed prioritet Ministrstva za zdravje. Minister je v Program rednih upravnih nadzorov v zdravstvu za leto 2013 določil posamezne izvajalce zdravstvene dejavnosti, pri katerih naj se pregleda in preveri tudi izpolnjevanje predpisanih pogojev za izdajo dovoljenja za izvajanje zdravstvene dejavnosti (prostori, oprema, kader). Ker navedeni redni upravni nadzori še niso v celoti zaključeni, o ugotovitvah v tem trenutku še ni mogoče poročati.

Nadzor IRSŠŠ

V obdobju od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 je IRSŠŠ prejel 10 pobud domnevnih kršitev zakonodaje s področja dela in zaposlovanja na črno.

Pobude v zvezi z delom na črno se opažajo pri samostojnih podjetnikih, ki imajo registrirano dejavnost v standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD), in sicer pod šifro dnevno varstvo otrok, ki ni registrirana pod izobraževanjem, temveč pod socialo. V teh primerih, ko dejavnost ni registrirana pod šifro dejavnosti izobraževanja, so jih obravnavali, da delajo »na črno«.

Pri izvajanju dnevnega varstva otrok se je v treh primerih preverjalo, ali so izvajalci vpisani v ustrezne registre, saj šolska zakonodaja določa dolžnost registracije zavezanca za nadzor za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje skladno z Zakonom o vrtcih oziroma Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, tako da je dejavnost vpisana v razvid ali register pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport. V dveh primerih je bil zavezanec ustrezno registriran, zato ni bilo treba sprejeti ukrepov. V enem primeru pa se zoper zavezanca vodi postopek upravne izvršbe.

En primer so na podlagi ZPDZC zaradi domnevnega dela na črno odstopili v pristojno reševanje TIRS in IRSPEP (delovanje avtošole), v preostalih petih primerih so zadeve zaradi domnevnega zaposlovanja na črno odstopili IRSD.

V letu 2013 so bili na področju prekrškovnih postopkov vodeni štirje prekrškovni postopki (dva prekrška zoper samostojnega podjetnika, dva zoper pravni osebi – d. o. o. in zavod z odgovornimi osebami) zaradi kršitve Zakona o varstvu potrošnikov zaradi zavajajočega oglaševanja zasebnih vrtcev, ki se oglašujejo v smislu delovanja po kurikulumu in javno veljavnem programu, kljub temu da tega statusa niso izpolnjevali, saj niso bili vpisani v razvid pri pristojnem ministrstvu in niso imeli statusa zasebnega vzgojitelja ali varuha predšolskih otrok.

V prekrškovnem postopku so bili na podlagi določil ZP-1 in Zakona o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami izdani ena odločba v višini 3.000 EUR ter tri opozorila.

Z vidika dela IRSŠŠ so s posameznimi navedeni primeri seznanili pristojno ministrstvo, da v primerih pobud, zoper zavezanca, ki delujejo kot gospodarske družbe ali podjetniki, nimajo možnosti učinkovitega ukrepanja. Prav tako je zaradi pomanjkanja prostih mest v vzgojno-varstvenih zavodih ter drugih oblik zasebnega varstva otrok s tem varovanja otrok na črno več. Z vidika prekrškovnih sankcij

pa izpostavljajo določbo 136. a-člena ZOFVI, ki odgovornosti samostojnega podjetnika za prekršek nevpisa v razvid ne predvideva.

Nadzor IRSKO

IRSKO v letu 2013 ni neposredno izvajal nadzora po ZPDZC. Inšpektorji IRSKO so v teh aktivnostih sodelovali le v skupnih akcijah z drugimi organi, kot so TIRS, IRSD, DURS, CURS in policija. V okviru teh akcij so preverjali še področje sive ekonomije.

IRSKO v letu 2013 ni izvajal neposrednih nadzorov po ZPDZC, so pa inšpektorji sodelovali pri več skupnih akcijah v sodelovanju s TIRS, IRSD, DURS, CURS in policijo, tudi po določbah ZPDZC.

Po vsebinah ZPDZC je bilo TIRS odstopljenih 13 primerov, eden pa IRSD.

Kot primer dobre prakse izpostavljajo sodelovanje z IRSD, TIRS, DURS, CURS in policijo v skupnih inšpekcijskih akcijah, ki so se pokazale za zelo učinkovite, zaradi pokrivanja različnih vsebin na mestu samega nadzora. Tako smo nadzirali obseg opravljene dopolnilne dejavnosti na kmetiji, pri davčnih zavezancih in kmetih kot fizičnih osebah, ki nimajo registrirane dopolnilne dejavnosti in niso samostojni podjetniki ter izvajajo delo na črno. IRSKO je v registrih preveril obseg proizvodnje (prašičev, govedi, drobnice in vina). Na podlagi teh podatkov je DURS preveril obseg registrirane in prijavljene proizvodnje. Na področju zbiranja in ravnanja z odpadki smo v skupnih akcijah preverjali registrirano in dejansko dejavnost ter s tem povezane vsebine, tudi delo na črno. Enako velja za področje spravila lesa in dela v gozdovih.

Vinarska inšpekcija v letu 2013 ni neposredno izvajala nadzora in izrekala ukrepov, ki bi se nanašali na preprečevanje dela in zaposlovanja na črno za leto 2013.

Na področju vinarstva so se z namenom posrednega preprečevanja dela na črno izvajali nadzori vpisa vinogradov v Register pridelovalcev grozdja in vina. Pozvanih je bilo 975 vinogradnikov, da se izrečejo o dejanskem stanju vinograda. Po prejetem pozivu je polovica vinogradnikov registrirala vinograd v registru, preostali vinogradi pa rastejo na površini, ki je manjša od 5 arov, in jih ni treba registrirati, nekateri vinogradniki so vinograd izkrčili, v primeru zaraščenih vinogradov pa je bila odrejena krčitev. V naravi to pomeni 240,03 ha na novo vpisanih vinogradov v register. V okviru nadzora registra se je izvajal tudi nadzor prijave letnega pridelka grozdja, mošta in vina. Po uvedbi inšpekcijskega postopka je pridelek prijavilo 1.000 pridelovalcev grozdja in vina.

Z namenom nadzora prometa z grozdom in vinom smo pri pridelovalcih inšpekcijski nadzor usmerili v nadzor prometa z ocenjenim vinom ter izvora, sledljivosti in geografskega porekla grozdja in vina. Preglednih je bilo 73 vinarjev, pri katerih je bilo ugotovljenih 26 kršitev.

Tudi tu je vzpostavljeno sodelovanje z drugimi pristojnimi organi, predvsem tržno in davčno inšpekcijo ter policijo. Z namenom nadzora prevoza registriranih količin grozdja od pridelovalca do kupca v času trgatve je bilo opravljenih 25 inšpekcijskih pregledov, pri tem pa sta bili ugotovljeni dve nepravilnosti.

Kot primer dobre prakse lahko izpostavimo sodelovanje z DURS in TIRS pri preprečevanju dela na črno. Tako je vinarska inšpekcija nadzirala registracijo in obseg opravljene dopolnilne dejavnosti na osmicah, vinočih in turističnih kmetijah pri kmetih kot fizičnih osebah, DURS pa je preverjal isto dejavnost pri davčnih zavezancih z namenom preprečevanja dela na črno.. IRSKO je v registrih preveril obseg proizvodnje (prašičev, govedi, drobnice in vina). Na podlagi teh podatkov je DURS preveril obseg registrirane in prijavljene proizvodnje.

Po dosedanjih izkušnjah ni primerno organizirati skupnih akcij z večjim številom inšpektorjev, saj se stranka ne more hkrati posvetiti vsem. Izkazalo se je, da so najučinkovitejši tisti nadzori, kjer nadzor opravljata dve inšpekciji – ena opravlja vsebinski, druga pa dokumentarni oz. upravni pregled.

Pri nadzorih vinarske inšpekcije v gostinskih obratih in dopolnilnih dejavnostih na kmetiji bo nadzor v prihodnje usmerjen tudi v spoštovanje določil ZPDZC.

Inšpekcija za okolje in naravo je v letu 2013 sodelovala v različnih akcijah v okviru RKI, v katerih so delo in zaposlovanje na črno nadzirali predvsem delovni in tržni inšpektorji. Pri rednem nadzoru se inšpektorji za okolje in naravo z delom na črno oz. sivo ekonomijo srečujejo predvsem na področju ravnanja z odpadki. Na tem področju je sodelovanje potekalo predvsem s TIRS, DURS in policijo.

Sicer pa inšpektorji za okolje nimajo pristojnosti pregleda dokumentov iz kadrovskih map delodajalca, da bi ugotovili, ali je nekdo v podjetju zaposlen za določen ali nedoločen čas ali po pogodbi. Prav tako nimajo pristojnosti za legitimacijo oseb na nekem delovnem mestu. V letu 2014 in 2015 bo pri Inšpekciji za okolje in naravo poudarek na odkrivanju zavezancev, ki so potencialno lahko del sive ekonomije.

Gozdarska inšpekcija je v letu 2013 pri nadzoru izvajalcev del v gozdovih dobro in tesno sodelovala s tržno in delovno inšpekcijo. S CURS smo izvedli sedem skupnih akcij na terenu, s TIRS eno, z IRSD pa 10. Skupne akcije so bile poleg rednega nadzora izvajalcev namenjene tudi preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. TIRS smo v pristojno reševanje odstopili 13 primerov dela na črno, IRSD pa en primer zaposlovanja na črno.

Novela zakona o gozdovih, ki jo je Vlada RS že posredovala državnemu zboru, predlaga uvedbo evidenčnih listov za lastnike gozdov, na katere bodo poleg drugega lastniki morali vpisati tudi izvajalce del v svojih gozdovih, kar bo olajšalo nadzor nad zaposlovanjem in delom na črno.

Kmetijska inšpekcija nadzira dopolnilno kmetijsko dejavnost po Zakonu o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/2008) in Uredbi o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji (Uradni list RS, št. 61/2005, 45/2008). Pri tem se preverjajo registracija za opravljanje dopolnilne dejavnosti, obseg proizvodnje ter letni dohodek na člana kmetije. Prav tako se po zakonu o kmetijstvu preverja tudi dejansko poreklo živil slovenskega izvora pri neposredni prodaji na lokalnih trgih, kamor sodijo tudi tržnice.

V letu 2013 je kmetijska inšpekcija na področju registracije dopolnilne dejavnosti na kmetiji, ki je posredno povezana tudi s preprečevanjem dela na črno in davčne utaje, opravila 318 pregledov ter zaradi ugotovljenih nepravilnosti izdala 28 ureditvenih odločb o obvezni registraciji. Preverjali so se obvezen vpis v register pridelovalcev oljk in oljčnega olja, prodaja in predelava kmetijskih pridelkov in prodaja izdelkov z lastnih in okoliških kmetij, turizem na kmetiji, dejavnosti v zvezi s tradicionalnimi znanji na kmetiji, storitve s kmetijsko mehanizacijo ter aranžiranje in izdelava vencev in šopkov iz lastnega cvetja.

Pri tem bi izpostavili dve akciji, ki sta potekali v okviru inšpekcijskega sveta ter regijskih koordinacij inšpekcij, ter samostojno akcijo pri nadzoru tržnic glede porekla sadja in zelenjave:

Nadzor turističnih kmetij

Inšpektorat RS za kmetijstvo in okolje je v okviru regijske koordinacije inšpekcij med 3. majem in 31. avgustom 2013 izvedel nadzor turističnih kmetij v okviru dopolnilne dejavnosti. Pri nadzoru so sodelovali inšpektorji TIRS, DURS in CURS. Skupaj je bilo opravljenih 63 inšpekcijskih pregledov. Kmetijska inšpekcija je nadzorovala dokumentacijo v povezavi z registracijo in izpolnjevanjem pogojev za registracijo na podlagi Zakona o kmetijstvu in Uredbe o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji. Skupaj je bilo opravljenih 63 inšpekcijskih pregledov. V 48 pregledih ni bilo ugotovljenih neskladij, v 15 pregledih oz. v 24 % teh pa so bila ugotovljena neskladja. Pri tem so kmetijski inšpektorji izdali osem ureditvenih odločb in sedem opozoril. Ugotavljali so neregistrirano dopolnilno dejavnost, opravljanje dejavnosti v nasprotju z dovoljenjem, preseganje pogojev za opravljanje dopolnilne dejavnosti glede števila sedežev za goste (največ 60), v enem primeru so

ocenili, da kmetija nima dovolj lastnih surovin, v enem pa so ministrstvu predlagali tudi odvzem dovoljenja.

Kmetije, ki se ukvarjajo z dopolnilno dejavnostjo turističnih kmetij, lahko od drugih kmetij in v trgovini dokupujejo kar 70 % surovin. Tako se kmetije pri opravljanju turizma na kmetiji zaradi cenovno ugodnejše nabave pri trgovcih raje odločijo za to kot za lastno proizvodnjo. Tako se čedalje bolj približujejo statusu gostincev in zmanjšujejo kmetijsko proizvodnjo.

Nekatere turistične kmetije so si pridobile status gospodarskih družb oziroma samostojnih podjetnikov po Zakonu o gospodarskih družbah in svojo ponudbo poudarjeno oglašujejo kot kmetije. Pri neustrezni oznaki statusa turizma na kmetiji z gostinsko dejavnostjo in oznaki ponudbe v jedilnih listih oziroma listih pijač takih kmetij je ustvarjen vtis, da ponujajo lastno blago, in ne nabavljenega. Pri tem lažje konkurirajo turističnim kmetijam z resnično lastnimi izdelki ter gostincem. Poreklo blaga v ponudbi ni navedeno.

Nadzor prodaje cvetličnih aranžmajev in sveč

IRSKO je med 25. in 30. oktobrom 2013 izvajal nadzor za preprečevanje sive ekonomije, in sicer pri prodaji cvetja in cvetličnih aranžmajev v okviru dopolnilne dejavnosti na kmetiji ter pri svečah glede ravnanja z odpadki na različnih mestih prodaje. Nadzor je potrdil inšpekcijski svet glavnih inšpektorice in inšpektorjev ter je potekal v okviru regijske koordinacije inšpekcij na celotnem ozemlju Republike Slovenije. Pri nadzoru nad izdajanjem računov, registraciji davčnih zavezancev ter preprečevanju dela na črno so sodelovali še TIRS, DURS ter IRSD. Kmetijska inšpekcija je opravila 43 pregledov na stojnicah tržnic in pokopališč ter glede registracije zavezancev pri prodaji okrasnega cvetja in aranžmajev iz okrasnega cvetja. Na podlagi omenjene uredbe se mora kmetija kot fizična oseba registrirati za opravljanje dopolnilne dejavnosti pri prodaji aranžiranega cvetja, kot so venci, šopki in ikebane, vendar le iz lastnega cvetja. Prodaja aranžiranega cvetja z drugih kmetij torej ni dovoljena.

Rezano cvetje v lončkih se po standardni klasifikaciji dejavnosti šteje med osnovno kmetijsko dejavnost v poglavju Vrtnarstvo – rezano cvetje in zanj ni potrebna registracija dopolnilne dejavnosti. Pri nadzoru je bilo ugotovljeno, da je velika večina prodajalcev na teh stojnicah s statusom samostojni podjetnik ali d. o. o., ki ponujajo lončnice, rezano cvetje in aranžmaje. Tisti prodajalci, ki so registrirani za kmetijsko pridelavo okrasnih rastlin, pa v veliki večini res prodajajo okrasne rastline v lončkih, in ne aranžmajev. Tako so bile nepravilnosti ugotovljene v petih primerih na območju Ljubljane, Maribora, Murske Sobote in Kranja. V štirih primerih so zavezanci prodajali aranžirano cvetje brez registracije za opravljanje dopolnilne dejavnosti, v enem primeru pa je bila kmetija sicer registrirana za dopolnilno dejavnost, vendar je v aranžmaju prodajala tudi umetno cvetje. Izdane so bile odločbe v inšpekcijskem postopku.

Nadzor prodaje na tržnici kot dopolnilna dejavnost na kmetiji

Nadzor je opravilo 11 kmetijskih inšpektorjev iz vseh območnih enot inšpektorata, ki je zajel tržnice po vsej državi od 20. 2. do 20. 3. 2013. Inšpektorji so preverili status prodajalca v zvezi z označevanjem porekla blaga in označitvijo stojnice. Termin poostrenega nadzora je bil izbran glede na sezono, ko še ni veliko svežega sadja in zelenjave iz lastne proizvodnje. Po presoji kmetijskega inšpektorja se je preverjanje razširilo še v nadaljevanje pregleda na kraju proizvodnje in skladiščenja tega istega blaga. Pri tem je bila dokumentacijsko preverjena tudi registracija dejavnosti. Skupaj je bilo opravljenih 86 inšpekcijskih pregledov; v 37 pregledih so bila ugotovljena neskladja, kar obsega 43 % ugotovljenih nepravilnosti. Pri tem so inšpektorji v 34 primerih stranke opozorili v skladu z ukrepi ZUP, v šestih primerih pa v skladu z ukrepi ZP. Opravili so tudi odstopne drugim pristojnim organom, in sicer v šestih primerih TIRS in v petih primerih Upravi za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. Pri tem so ugotavljali nejasnosti glede ločevanja kmetijske in trgovske dejavnosti na stojnicah tako pri označitvi stojnic kot pri označitvi blaga v povezavi z pomanjkljivimi registracijami oziroma brez njih. V 26 primerih pregledanih stojnic smo ugotovili, da je v prodaji blago, dokupljeno z okoliških kmetij, oziroma čisto trgovsko blago (preprodaja), kar obsega 30 % vse prodaje.

Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) izvaja naloge iz svoje pristojnosti in v skladu z zakonski pooblastili izreka tudi ukrepe, da se doseže skladnost z zakonodajo. Torej so vsi ukrepi za doseg skladnosti delovanja nosilcev dejavnosti z zakonodajo namenjeni tudi zmanjšanju pojava sive ekonomije in v določenem delu tudi preprečevanju dela na črno. Posebej pa bi za leto 2013 izpostavili dve aktivnosti, ki sta imeli velik vpliv na vzpostavitev skladnosti z zakonodajo:

UVHVVR je v prvi polovici letošnjega leta izvedel zelo odmeven nadzor pekarn (106 subjektov), kjer je poleg stanja iz svoje pristojnosti zaznal določene nepravilnosti, ki sicer niso v njegovi pristojnosti, a kažejo na nezakonito stanje. Ta opažanja so bila naslednja:

- primerjava podatkov med AJPES in registri, ki jih vodi UVHVVR, kaže, da je včasih večje število nosilcev živilske dejavnosti prijavljenih na istem naslovu, da pa na tem naslovu ni proizvodnih prostorov;
- da je kot kraj dejavnosti v AJPES včasih prijavljena stanovanjska hiša oz. blok in da je šele po obisku na kraju samem ali po zbiranju informacij ugotovljeno, kje se ta živilska dejavnost dejansko izvaja. Pogosto subjekti, ki po podatkih AJPES izvajajo dejavnosti na področju živilstva, sami nimajo proizvodnega obrata, ampak opravljajo posamezna dela za drugega nosilca dejavnosti v njegovem obratu, vendar ne kot njegovi zaposleni, ampak kot pogodbeni partnerji – »podizvajalci« (proizvodnje aktivnosti podjetja izvajajo druga podjetja v imenu prvega podjetja). Na prijavljenem naslovu »podizvajalca« navadno ni niti poštnega nabiralnika oz. oznake podjetja, tako da na kraju samem (ob pregledu) ni bilo mogoče pridobiti nobenih informacij o dejavnosti subjekta ali pa tega, da so imele odgovorne osebe za zastopanje naslove v drugih državah, npr. na Kosovu). Pri nočnih pregledih ob sodelovanju drugih institucij, zlasti policije, so ob začetku pregleda delavci iz proizvodnje pobegnili ali pa se skrivali, kar kaže na neurejeno stanje oziroma nezakonito zaposlovanje.

Po pregledih je bilo na področju pristojnosti UVHVVR izdanih 24 ureditvenih odločb, izrečenih 58 opozoril po ZIN in uvedenih 21 prekrškovnih postopkov.

Nadzor MNZ (policija)

Policija je v okviru pristojnosti v letu 2013 izvajala aktivnosti pri preprečevanju zaposlovanja in dela na črno na celotnem območju države. Pri tem je bila pozornost usmerjena tako v ugotavljanje prekrškov kakor tudi kaznivih dejanj.

Pri ugotavljanju prekrškov dela in zaposlovanja na črno se policija ni omejila zgolj na nadzor spoštovanja določb ZPDZC. V vseh primerih so policisti na podlagi 13. člena ZPDZC in 55. člena ZP-1 pri posrednem nadzoru nad spoštovanjem ZPDZC s poostrenimi nadzori za ugotovljene prekrške podali predloge za uvedbo postopka o prekršku pri pristojnem prekrškovnem organu. Največ predlogov –492(od skupno590) – je policija podala IRSD. Glede na območje obravnave je največ predlogov (221) IRSD poslala Policijska uprava Novo mesto. Pri ugotovljenih kršitvah preostalih predpisov je policija ukrepala skladno z materialnimi določbami le-teh. Področja policijskega dela, pri katerih smo se srečevali s prekrški, povezanimi z delom ali zaposlovanjem na črno, so bila predvsem pri nadzoru nad izvajanjem dejavnosti zasebnega varovanja in delovanjem športnih klubov.

Zaposlovanje na črno je inkriminirano kot kaznivo dejanje v 199. členu KZ-1, kar preiskuje policija na regijski ali lokalni ravni.

Zaradi suma storitve kaznivega dejanja zaposlovanja na črno je policija v letu 2013 na pristojna okrožna državna tožilstva podala 184 kazenskih ovadb, kar pomeni 228,57-odstotno povečanje v primerjavi z letom 2012, ko je bilo na pristojna tožilstva podanih 56 kazenskih ovadb. V štirih primerih policija ni ugotovila elementov kaznivega dejanja, zato je zadeve zaključila s poročilom po desetem odstavku 148. člena ZKP. V letu 2012 so bile s poročilom zaključene tri zadeve. V letu 2013 je bil

največji delež (87,05 %) tovrstnih kaznivih dejanj obravnavan na območju Policijske uprave Novo mesto.

Na podlagi statističnih podatkov MNZ izhaja, da se s področja kaznivih dejanj zoper delovno razmerje in socialno varnost povečuje tudi število kaznivih dejanj kršitev temeljnih pravic delavcev po 196. členu KZ-1. Tako se je število kaznivih dejanj v letu 2013, v primerjavi z letom 2012, povečalo s 1.931 na 3.138, kar pomeni povečanje za 62,51 %. V teh primerih gre predvsem za neizplačevanje plač oz. neplačevanje pripadajočih davkov in prispevkov zaposlenim, kadar le-ti ne prejmejo plačil za opravljeno delo oz. prejmejo izplačila v gotovini. Na pristojna državna tožilstva pa je policija podala tudi 75 poročil po desetem odstavku 148. člena ZKP, ker ni bilo ugotovljenih elementov kaznivega dejanja, kar pa v primerjavi z letom 2012 pomeni zmanjšanje za 8,54 %, ko je bilo podanih 82 poročil. V letu 2013 je bil največji delež tovrstnih kaznivih dejanj obravnavan na območju Policijske uprave Ljubljana (55,52 %).

V letu 2013 se je tako nadaljeval trend naraščanja kaznivih dejanj zoper delovno razmerje in socialno varnost, pri tem pa nismo ugotovili bistveno drugačnih načinov izvrševanja kaznivih dejanj glede na ugotovitve iz prejšnjih let. Ugotavljamo, da se tovrstna kazniva dejanja najpogosteje pojavljajo v gradbeništvu, gostinstvu, avtoprevozništvu in trgovini, zaznana pa so tudi v drugih storitvenih dejavnostih. Največ oškodovanih fizičnih oseb, kar 62,73 %, je bilo slovenskih državljanov. Sledijo jim državljani Bosne in Hercegovine (19,46 %), Srbije (3,34 %), Makedonije (3,30 %) in Kosova (2,58 %). Število žrtev po državljanstvu, ki se giblje med 1 in 2 %, zavzemajo državljani Romunije, Hrvaške, Slovaške, Bolgarije ter neznani državljani, manj kot 1 % pa je žrtev državljanov Madžarske, ZRJ, Filipinov, Ukrajine, Egipta, Srbije in Črne gore, Avstrije, Češke, Moldavije, Dominikanske republike, Albanije, Brazilije in Tajske.

Policija bo tudi v prihodnje namenjala ustrezno pozornost obravnavani problematiki in ustrezno ukrepala v okviru svojih pristojnosti.

4 NADZOR NAD ZAPOSLOVANJEM NA ČRNO

NADZOR INŠPEKTORJEV IRSD

V skladu z določbami ZPDZC IRSD nadzoruje kršitve določb zakona v zvezi z zaposlovanjem na črno.

Inšpektorji za delo so tudi v letu 2013 ugotavljali kršitve zaposlovanja na črno v skoraj vseh oblikah inšpekcijskih pregledov, bodisi v okviru rednega nadzora, usmerjenih akcij bodisi na podlagi pobud prijaviteljev oziroma v skupnih aktivnostih odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. Nadzori so se opravljali tudi zunaj rednega delovnega časa. Zakonitost zaposlovanja se preverja pri opravljenih inšpekcijskih pregledih, in to predvsem s področja nadzora delovnih razmerij. Inšpektorji so v letu 2013 na področju delovnih razmerij opravili skupno 10.958 inšpekcijskih nadzorov, pri čemer so ugotovili 9.762 kršitev. Kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno v poročevalskem obdobju obsegajo približno 8 % vseh ugotovljenih kršitev.

Nekateri delodajalci poskušajo s sklepanjem pogodb civilnega prava prikriti zaposlovanje na črno, nekateri pa delavca sicer zaposlijo, tj. sklenejo z njim pogodbo o zaposlitvi, a le za krajši delovni čas od polnega, pri čemer delavec delo opravlja v znatno večjem obsegu. Za delo, opravljeno v večjem obsegu, kot je dogovorjen s pogodbo o zaposlitvi, pa delavec dobi plačilo »na roko«. Inšpektorji tudi poročajo, da se posamezni delodajalci, pri katerih ugotovijo zaposlovanje na črno, izgovarjajo, da so želeli delavca pred zaposlitvijo preizkusiti.

Včasih pa zakonite zaposlitve nočejo delavci sami, ker bi s tem izgubili določene pravice (npr. nadomestilo za brezposelnost, pokojnino); takšno »zaposlovanje« jim ustreza tudi zato, ker tako dobijo večje neto izplačilo, ali zato, ker se na njihov transakcijski račun vodijo izvršbe.

Zaposlovanje na črno kljub prizadevanjem inšpektorjev za delo tako še naprej ostaja eden od izpostavljenih problemov na področju zaposlovanja. Inšpektorji za delo so namreč v letu 2013 ugotovili skupno 780 kršitev ZPDZC, s čimer se je število ugotovljenih kršitev tega predpisa v primerjavi z letom 2012 povečalo za približno 17 %, odraža pa tudi, da so inšpektorji za delo temu področju v letu 2013 namenili več pozornosti.

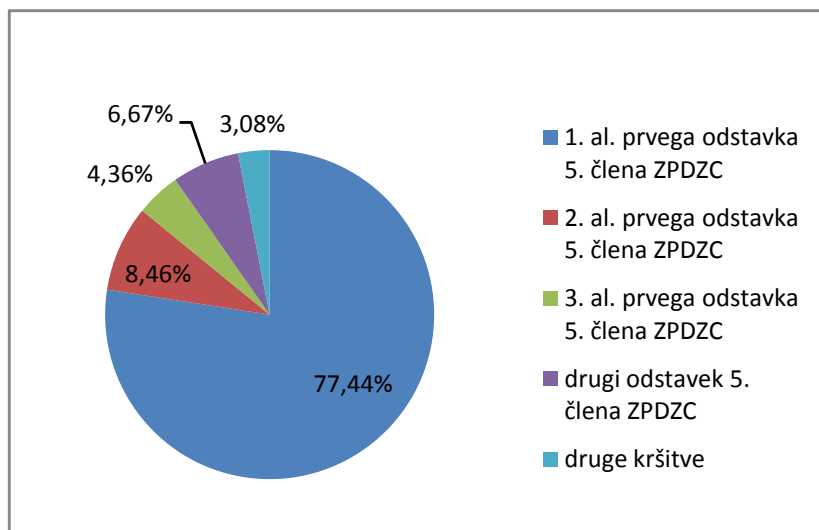
Ugotovljene so bile 604 kršitve, ko pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Inšpektorji so ugotovili tudi 66 kršitev, ko je pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposlil tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev, 34 kršitev, ko je omogočil delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščen organizacije za posredovanje dela oziroma je omogočil, da je to napotnico uporabila druga oseba.

Za zaposlovanje na črno se šteje tudi, ko posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno. Inšpektorji so v letu 2013 ugotovili 52 tovrstnih kršitev. Preostale kršitve obravnavanega predpisa so bile ugotovljene v manjšem številu.

Inšpektorji v poročevalskem obdobju niso ugotovili nezakonitega zaposlovanja državljanov tretjih držav.

Graf: Struktura ugotovljenih kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno v letu 2013

Dejavnost gradbeništva, dejavnost prometa in skladiščenja, gostinske in nastanitvene dejavnosti ter dejavnost strežbe jedi in pijač so bile tiste dejavnosti, v katerih so inšpektorji za delo pogosteje ugotavljali kršitve zaposlovanja na črno.

Inšpektorji so v letu 2013 sodelovali v številnih koordiniranih akcijah, ki so jih predlagali posamezni nadzorni organi, najpogosteje policija, TIRS, CURS, ZIRS ter DURS. Odmeven je bil projekt Vlade »Vklopi razum – zahtevaj račun«. Opravljenih je bilo več nadzorov opravljanja gostinske dejavnosti (nočni lokali, bari, picerije, gostinski lokali itd.), kjer so sodelovali predvsem policija, TIRS, ZIRS, DURS, odvisno od okoliščin primera. Nekateri skupni nadzori so bil opravljeni tudi v masažnih salonih, v skupnih nadzorih pa smo nadzorovali tudi kopališča. Izvedena je bila posebna akcija skupaj z Upravo RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin na področju pekarstva. V pekarnah se je nadzor na področju Dolenjske in Bele krajine izvajal tudi skupaj s tržno in zdravstveno inšpekcijo. Na podlagi sklepov Inšpekcijskega sveta so inšpektorji za delo sodelovali pri nadzoru prodaje cvetja, cvetličnih aranžmajev in sveč ter pri ponujanju pomoči pri urejanju grobov in na področju sejemske prodaje v prednovoletnem času. Na področju gradbeništva so nadzor večkrat izvajali v krajših tedenskih intervalih, ponekod so sodelovali s policijo. Skupaj s TIRS so izvajali nadzor nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti trgovine. Z ZIRS je bilo opravljenih nekaj koordiniranih akcij nad izvajanjem Zakona o zdravniški službi v posameznih zdravstvenih domovih. Skupen nadzor je bil izveden tudi z Gozdarsko inšpekcijo in CURS, in sicer nad posameznimi izvajalci del v gozdovih (na območju enote Celje). Akcijo nadzora nad *izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti cestnega potniškega in tovornega prometa smo izvajali skupaj s predstavniki CURS, skupaj z njimi pa je bila akcija izvedena še na področju avtotaksi prevozov*. S TIRS in DURS so se nadzorovale športne aktivnosti na vodi (spusti po reki Soči). V koordiniranih aktivnostih so bili inšpektorji prisotni tudi na EuroBasketu 2013. Skupni nadzori so se pri različnih subjektih izvajali tudi v okviru regijske koordinacije. O sodelovanju različnih nadzornih organov v skupnih aktivnostih na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno inšpektorji menijo, da je potekalo usklajeno in v glavnem na ravni območnih enot.

Pri skupnih aktivnostih so inšpektorji za delo v večji meri nadzorovali zakonitost zaposlovanja, v posameznih akcijah pa tudi področje varnosti in zdravja pri delu.

Na podlagi ugotovljenih kršitev določb v zvezi z zaposlovanjem na črno inšpektorji v skladu z Zakonom o prekrških postopajo v hitrem prekrškovnem postopku in lahko ukrepajo z izdajo odločbe o prekršku oziroma z izdajo plačilnega naloga in hkrati tudi z izdajo prepovedi opravljanja procesa oziroma uporabe sredstev do odprave nepravilnosti na podlagi 17. člena ZID. Inšpektorji za delo so v letu 2013 prepovedno odločbo v skladu s 17. členom ZID izdali v 116 primerih. Pri tem gre za podatek, ki se nanaša na vse okoliščine iz prvega odstavka 17. člena ZID.

V letu 2013 so inšpektorji v zvezi z ugotovljenim zaposlovanjem na črno izdali skupno 474 odločb o prekršku (všteti tudi plačilni nalogi). Nekoliko nižje število ukrepov v primerjavi s preteklim letom je posledica spremembe zajemanja statističnih podatkov v primerih izdanih skupnih plačilnih nalogov pravni in odgovorni osebi. Inšpektorji so za ugotovljene kršitve zaposlovanja na črno izrekli še 16 opozoril na podlagi ZIN ter 124 opozoril na podlagi ZP. Posamezni začetni postopki v letu 2013 še niso v celoti zaključeni.

Enkrat tedensko ZRSZ obveščajo o pravnomočno zaključenih postopkih o prekrških tudi s področja zaposlovanja na črno, podatki pa so pomembna podlaga za vodenje in objavo evidenc, ki izhajajo iz ZUTD.

Finančni učinek	Izrečeno v letu 2013	Plačano v letu 2013
Plačilni nalogi	537.128 EUR	136.286 EUR
Odločbe o prekršku	633.008 EUR	114.560 EUR

V letu 2012 je bilo izrečenih za 519.680 EUR glob, plačanih pa 111.411 EUR glob. Odločbe o prekršku so bile izdane v višini 748.703 EUR, plačanih pa je bilo 115.482 EUR.

Avtomatski odzivnik za podajo prijav je deloval tudi v letu 2013, na spletni strani pa imajo objavljen obrazec za podajo prijave in napotila v zvezi s tem.

Inšpektorji za delo so v letu 2013 vložili tudi 10 kazenskih ovadb zaradi zaposlovanja na črno, pri čemer gre za kaznivo dejanje zaposlovanja na črno le v primerih, ko kršitelj v nasprotju s predpisi zaposli dva ali več delavcev in jih ne prijavi za ustrezno zavarovanje ali zaposli več tujcev ali oseb brez državljanstva brez ustreznih dovoljenj za delo.

Radi bi predstavili primer sodbe, iz katere izhaja, da je na podlagi podane ovadbe inšpektorja za delo zaradi suma storitve kaznivega dejanja po prvem odstavku 199. člena KZ pristojno okrajno sodišče izreklo obsodbo. Inšpektor je v inšpekcijskem nadzoru ugotovil, da so v prostorih delodajalca opravljale delo telefonistke tri delavke, s katerimi delodajalec pred nastopom dela ni sklenil pisne pogodbe o zaposlitvi in jih ni prijavil v obvezna socialna zavarovanja v okviru sklenjenega delovnega razmerja. Sodišče je s sodbo razsodilo, da je obdolženec kriv, ker je v nasprotju s predpisi zaposlil več delavcev in zavestno ni ravnal po predpisih o plači in drugih prejemkih iz delovnega razmerja ter predpisanih prispevkih in je tako delavce prikrajšal za pravico, ki jim pripada. Tako je odgovorni osebi pravne osebe izreklo pogojno obsodbo 1 leta in štirih mesecev zapora, ki pa ne bo izrečena, če obdolženi v preizkusni dobi štirih let ne bo storil novega kaznivega dejanja. Obdolženi pravni osebi se je izrekla kazen prenehanja pravne osebe in začetek likvidacijskega postopka. Sodba je pravnomočna.

V poročevalskem obdobju so inšpektorji sodelovali v Komisiji Vlade RS za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno. IRSD je v poročevalskem obdobju še okrepil sodelovanje s CURS, dogovorili so se za obveščanje o kršitvah s področja zaposlovanja na črno, ki ga njihovi pooblaščenec uslužbenci ugotovijo pri opravljanju svojih nalog, skupaj izvajali določene akcije nadzora ter se dogovorili za usposabljanje s področja ugotavljanja kršitev zaposlovanja na črno. Z resornim ministrstvom tekoče poteka izmenjava podatkov z vidika izvajanja 21. a-člena ZPDZC.

5 UKREPANJE PROTI BREZPOSELNIH OSEBAM, KI DELAJO ALI SO ZAPOSLENE NA ČRNO

V letu 2013 je bilo v službi za nadzor evidentiranih skupno 635 predlogov za nadzor (574 nadzorov nad brezposelnimi osebami (v nadaljevanju: BO), 28 nadzorov pogodb o izvajanju ukrepov APZ ter 33 prijav iz različnih delovnih področij zavoda).

Predlagatelji nadzorov:

- 10,2 % – zunanji prijavitelji (v glavnini anonimni);
- 85 % – služba za nadzor;
- 4,8 % – preostali delavci zavoda.

Najpogostejši razlogi za uvedbo nadzora so bili:

- sum dela oziroma zaposlitve na črno in s tem povezane razpoložljivosti brezposelne osebe za zaposlitev;
- neizpolnjevanje preostalih dogovorjenih obveznosti brezposelnih oseb iz zaposlitvenega načrta;
- neizpolnjevanje obveznosti pravnih in fizičnih oseb iz pogodb o izvajanju programov APZ (kršenje delovnopravne zakonodaje, nenamenska poraba denarnih sredstev);
- v letnem programu dela načrtovani nadzori tveganih programov.

Število načrtovanih in zaključenih nadzorov v letih 2012–2013:

Vrsta nadzora	Realizirani nadzori 2012	Načrt 2013	Realizirani nadzori 2013	Delež real. n. 2013/načrt 2013
Brezposelne osebe	827	484	599	123 %
Pogodbe o izvajanju ukrepov APZ (pravne in fizične osebe)	68	56	40	71,5 %
Izredni nadzori	–	–	–	–
SKUPAJ VSI NADZORI	895	540	639	118,33 %

Opazeno je bilo tudi povečanje števila anonimnih prijav (prek Kontaktnega centra ZRSZ) v zvezi z zaposlitvijo in delom na črno.

V letu 2013 je bilo posebej izpostavljeno delo svetovalcev zaposlitve in službe za nadzor s t. i. težje zaposljivimi osebami (prejemniki denarnih pomoči na CSD, Romi, zasvojenci, dolgotrajno prijavljenimi na zavodu, prijavljenimi na podlagi drugih zakonov).

S sprejemom ZPDZC so inšpekcijske službe aktivneje vključene v preprečevanje tega pojava.

Inšpekcijske službe mesečno na območne službe pošiljajo sezname oseb, za katere je bilo v postopku inšpekcijskega nadzora ugotovljeno, da delajo brez ustreznega statusa. Ob prejemu seznama območne službe preverijo, ali so navedene osebe prijavljene v evidencah ZRSZ, in v primeru, da so, ustrezno ukrepajo. Služba za nadzor ZRSZ je skrbnik računalniške aplikacije, s katero spremljamo omenjene postopke ter podatke analitično obdelujemo. Zavod letno poroča MDDSZ o realizaciji programa.

Ob analizi števila prijavljenih oseb posredovanih s strani inšpekcijskih služb na območne službe zavoda, je ugotovljeno, da je bilo s strani inšpekcijskih služb največ prijav poslano na Območni službi Maribor in Ljubljana.

Služba za nadzor je mnenja, da je potrebno okrepiti sodelovanje na področju zaposlovanja in dela na črno z vsemi pristojnimi organi.

6 ZAPOSLOVANJE IN DELO TUJCEV

Težavna je problematika delavcev – državljanov tretjih držav, ki pa ne izhaja neposredno iz ZPDZC, ampak iz druge zakonodaje. Ugotovljeni so namreč primeri, ko državljanom tretjih držav delodajalci, kljub sklenjeni pogodbi o zaposlitvi, ne izplačujejo plač oziroma plače ali dele teh izplačujejo v gotovini ali v zadnjem času prek asignacijskih pogodb, čeprav pri tem ne gre za zaposlovanje oziroma delo na črno.

Na MNZ menijo, da gre za očitne zlorabe s področja davčne zakonodaje, kakor tudi za kršitve s področja delovnih razmerij. Na te pojave opozarjajo upravne enote, ki v postopku podaljšanja dovoljenja za začasno prebivanje zaradi zaposlitve ali dela oziroma pri izdaji dovoljenja za začasno prebivanje zaradi združitve družine, kot dokazilo o izpolnjevanju pogoja zadostnih sredstev za preživljanje, prejmejo blagajniški prejemek/izdatek ali asignacijsko pogodbo. Zakon o tujcih (Uradni list RS, št. 50/11 in 57/11 – popr.; v nadaljevanju ZTuj-2) v tretjem odstavku 33. člena določa, da mora tujec, ki želi prebivati v Republiki Sloveniji, imeti veljavno potno listino, ustrezno zdravstveno zavarovanje in zadostna sredstva za preživljanje v času prebivanja v državi oziroma mu mora biti preživljanje kako drugače zagotovljeno, mesečno najmanj v višini, kolikor znaša osnovni znesek minimalnega dohodka v Republiki Sloveniji. Podrobneje je način izpolnjevanja oziroma ugotavljanja izpolnjevanja zadostnih sredstev za preživljanje določen s Pravilnikom o načinu ugotavljanja zadostnih sredstev za preživljanje v postopku izdaje dovoljenja za prebivanje (Uradni list RS, št. 61/12), ki v 2. členu določa način ugotavljanja izpolnjevanja pogoja zadostnih sredstev za preživljanje, ko je tujec zaposlen in zadostna sredstva za preživljanje dokazuje s plačo, dogovorjeno s pogodbo o preživljanju, in sicer je določeno, da tujec, ki je v Republiki Sloveniji že zaposlen, izpolnjevanje pogoja zadostnih sredstev za preživljanje dokazuje s plačo, dogovorjeno s pogodbo o zaposlitvi, z nadomestilom plače, povračilom stroškov v zvezi z delom, bonitetami in regresom za letni dopust. Plačo, nadomestilo plače, povračilo stroškov v zvezi z delom, bonitete in regres za letni dopust izkaže s plačilnimi listami za pretekle tri mesece in za mesec, v katerem se vlaga prošnja, oziroma z mesecem odločanja pristojnega organa o prošnji. Povračilo stroškov v zvezi z delom obsega povračilo stroškov za prehrano med delom, za prevoz na delo in nazaj ter povračilo stroškov, ki jih ima tujec pri opravljanju določenih del in nalog na službenem potovanju.

V postopku izdaje dovoljenj za prebivanje se vse pogosteje pojavljajo drugačne oblike dokazil, s katerimi tujci dokazujejo izpolnjevanja pogoja zadostnih sredstev za preživljanje, z njimi pa, po mnenju MNZ, delodajalci kršijo predvsem davčno zakonodajo; v primerih, ko delodajalci plač sploh ne izplačujejo, pa MNZ meni, da gre tudi za obliko izkoriščanja tujih delavcev in kršitev predpisov s področja delovnih razmerij; prav tako je v teh primerih, ko plača ni izplačana ali je izplačana prek asignacijske pogodbe, vprašljivo tudi plačevanje prispevkov za zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

7 KADROVSKA PROBLEMATIKA

TIRS

Na dan 31. 12. 2013 je bil na TIRS zaposlen 101 inšpektor, kar je v primerjavi z letom prej eden več. Pri tem pa je treba povedati, da se na kadrovskem področju kaže negativen trend od leta 2003, ko je bilo na TIRS zaposlenih 137 inšpektorjev, konec leta 2013 pa, kot že rečeno, le 101 inšpektor. V zvezi s tem je treba poudariti še, da se je v obdobju 10 let povečalo tudi število predpisov, za nadzor katerih je TIRS pristojen, in sicer za več kot 30, poleg tega pa se veča tudi število poslovnih subjektov. Pozabiti ne gre niti na dejstvo, da so inšpektorji od leta 2005 tudi pooblaščen osebe za vodenje prekrškovnih postopkov. Nadaljevanje trenda zmanjševanja števila inšpektorjev in večanje pristojnosti bo v prihodnosti ogrozilo učinkovito nadziranje izvajanja predpisov in posledično je pričakovati manjšo urejenost trga in več kršitev.

IRSPEP

Splošna težava glede izvajanja nadzorov v letu 2013 je za Inšpekcijo za cestni promet nezadostna kadrovska zasedenost inšpekcije glede na velik obseg področij in zakonodaje, za nadzor katere je pristojna. Inšpekcija za cestni promet izvaja pristojnost na področju naslednjih zakonov: Zakon o prevozih nevarnega blaga, Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev, Zakon o motornih vozilih, Zakon o voznikih, Zakon o prevozih nevarnega blaga, Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Na dan 31. 12. 2013 je bilo na inšpekciji za cestni promet zaposlenih 21 inšpektorjev. Trenutno na terenu izvaja nadzor 18 inšpektorjev. Število zaposlenih v inšpekciji se v zadnjih letih zmanjšuje (leta 2012 – 23, leta 2014 – 20).

Na določenih področjih je inšpekcija zavezana izvesti od Evropske unije določen obseg nadzorov (nadzor delovnih dni voznikov po ZDCOPMD, vezano na Direktivo ES 22/2006), hkrati pa biti prisotna v vseh segmentih področnega nadzora, ki so zelo raznoliki. Področna specializacija, ki bi bila zaradi obsega zakonodaje nujna, ob trenutni kadrovski zasedenosti ni izvedljiva. Narašča tudi obseg spremljajočih dejavnosti (administracija, analitika, sodelovanja). S tem pa se zmanjšuje možnost organiziranja in zagotavljanja kontinuiranega in učinkovitega nadzora. Rešitev je povečanje števila inšpektorjev ali prenos celote ali dela pristojnosti posameznega zakona na druge nadzorne organe.

Pristojnosti in obseg dela gradbenih inšpektorjev se na vseh področjih iz leta v leto povečuje. Povečujejo se pristojnosti dela tako z materialnimi kot splošnimi predpisi, ne pa tudi število kadra in materialni pogoji dela. Vse to vpliva na možnosti izpolnjevanja vseh obveznosti pri delu gradbenih inšpektorjev. Na dan 31. 12. 2013 je bilo na Gradbeni, geodetski in stanovanjski inšpekciji zaposlenih 71 gradbenih inšpektorjev, od katerih jih 69 delo opravlja na terenu. V letu 2014 se po trenutnih podatkih pričakuje odhod dveh gradbenih inšpektorjev. Brez kadrovske okrepitve v prihodnje ni moč pričakovati učinkovitega nadzora na vseh področjih dela.

DURS

Glede kadrovskih, materialnih in drugih pogojev za delo je treba opozoriti, da se število davčnih inšpektorjev iz leta v leto zmanjšuje. Na dan 31. 12. 1996 je bilo zaposlenih 456 inšpektorjev, na dan 31. 12. 2013 pa le 349 inšpektorjev.

IRSKO

Težave so na področju poznavanja materije, ker gre za povsem novo delovno področje, na katerem naši inšpektorji nimajo delovnih izkušenj. Poleg tega že zajemajo veliko predpisov, zato so dodatne obremenitve ob zmanjševanju števila zaposlenih nerealne.

Pri skupnih koordiniranih akcijah predlagajo racionalnejši pristop k posamezni stranki, tako da jo hkrati obravnavata največ dva inšpektorja, ne pa več različnih inšpektorjev hkrati. Izkazalo se je, da so učinkoviti nadzori tisti, pri katerih ena inšpekcija opravlja vsebinski, druga pa dokumentarni oz. upravni pregled pri stranki, sicer je ta preobremenjena s samim nadzorom.

Število inšpektorjev na IRSKO je vsako leto manjše, zato že težko zagotavljajo obvladovanje vsebin z lastnega področja dela, širitev pristojnosti na nova delovna področja pa je nerealna, tudi z vidika dodatno potrebnih znanj in delovnih izkušenj. Enako velja tudi za materialne pogoje dela, kjer se obseg sredstev stalno krči, osnovna sredstva za delo pa so izrabljena in dotrajana, kar je vse bolj izraženo tudi v voznem parku.

Na dan 31.12. 2013 je bilo na inšpektoratu zaposlenih 122 inšpektorjev, ki nadzirajo kompleksne vsebine na področju okolja in narave, kmetijstva, vinarstva, lovstva in ribištva ter gozdarstva tudi v luči preprečevanja zaposlovanja in dela na črno

IRSD

Na dan 31. 12. 2013 je bilo v RS zaposlenih 80 inšpektorjev. Od tega jih je 46 svoje delo opravljal na področju delovnih razmerij, kamor sodi tudi področje zaposlovanja na črno, 30 na področju varnosti in zdravja pri delu ter štirje na področju sociale. Trenutne gospodarske razmere vplivajo na izredno povečano število pripadajočih zadev; število inšpektorjev temu ne sledi, zato podpirajo rešitev iz novega ZPDZC, da bo določena pooblastila v zvezi z ugotavljanjem dela in zaposlovanja na črno prevzel CURS.

IRSŠŠ

Z vidika pogojev za delo poudarjajo, da je zaradi zelo kompleksne zakonodaje, zelo razvejanih področij nadzora, vse zahtevnejših inšpekcijskih postopkov, kar zahteva od inšpektorjev posebna strokovna znanja, in zaradi specifičnosti dela treba okrepiti število inšpektorjev in drugih upravnih delavcev (svetovalcev). Prav tako v konkretnih primerih število izrednih nadzorov ne dovoljuje zaželenih posplošitev o tem, v kolikšni meri se na primer na obravnavanem področju udeležujejo predpisane zakonske norme. Ker pa je eden izmed ciljev inšpektorata opravljati nalogo zunanjega ocenjevalca na reprezentativnem vzorcu na vseh segmentih vzgoje in izobraževanja ter športa, bi bilo treba število zaposlenih povečati.

8 PREDVIDENI UKREPI ZA PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2014

TIRS

Tržni inšpektorji bodo (do predvidene spremembe oz. uveljavitve zakonodaje) še naprej nadzorovali delo na črno tako na področju registracije in dovoljenj, kot dela na črno s strani posameznikov. Z letnim načrtom dela TIRS so že predvidene posamezne akcije poostrenega nadzora, predvsem na področju obrti. Vseskozi se bo spremljalo oglaševanje dela na črno, predvsem na svetovnem spletu.

Hkrati bo TIRS še naprej aktivno sodeloval pri vladni kampanji boja proti sivi ekonomiji, kjer se poleg dela na črno preganja tudi neizdajanje računov.

Ko bo sprejet nov zakon, s katerim bodo pristojnosti nadzora na tem področju predvidoma prenesene še na druge inšpekcijske organe, bo TIRS sodeloval pri izobraževanjih novih nadzornih organov.

IRSPEP

Inšpektorji Inšpektorata RS za promet, energetiko in prostor bodo v letih 2014 in 2015 nadaljevali sodelovanje v skupnih akcijah nadzora preprečevanja zaposlovanja in dela na črno, ki jih načrtuje Inšpekcijski svet ali drugi nadzorni organi. V primeru dodatnih aktivnosti na tem področju se bodo posamezne inšpekcije Inšpektorata RS za promet, energetiko in prostor vključevale v skupni nadzor.

Inšpekcija za cestni promet bo nadaljevala poostren nadzor na področju avtotaksi dejavnosti. Ravno tako bodo aktivnosti za preprečevanje dela na črno usmerjene v organiziranje in sodelovanje v skupnih akcijah na področju nadzora prevozov blaga. V sodelovanju z DURS bo Inšpekcija za cestni promet v okviru skupnih nadzorov (pri prevoznikih potnikov in šolah vožnje) usmerila pozornost tudi v postopke preprečevanja sive ekonomije.

Glede na to, da je namen akcije odkrivanje avtotaksi prevoznikov, ki nimajo urejene licence in preostale dokumentacije ter oznak in opreme za opravljanje dejavnosti, in predvsem opravljanja dela na črno, naj se te nadzore nadaljuje. Ker pa se zadnje čase ugotavljajo določene kršitve v smislu, da je prevoznik izbrisan iz Poslovnega registra Slovenije, v vozilu pa še vedno poseduje veljavni izvod licence in overjen taksimeter, se bo temu področju namenjala večja pozornost.

DURS

Tudi v letu 2014 bodo mnoge aktivnosti namenjene preprečevanju dela na črno, in sicer s preventivnimi in represivnimi aktivnostmi davčne uprave ter posledično izvedbo postopkov ustrezne obdavčitve. Aktivnosti se bodo opravljale v sklopu nadzora sive ekonomije in prometa s prevoznimi sredstvi. Za učinkovitejše preprečevanje sive ekonomije, dela na črno in zaposlovanja na črno se bodo nadzori in rezultati teh nadzorov napovedovali v medijih, in sicer z namenom opozarjanja na izdajanje računov davčnih zavezancev ter tako posledično izkazovanje prihodkov. S preventivnim delovanjem bo DURS spodbujal zavezance k registraciji in legalizaciji opravljanja dejavnosti ter dvigu davčne morale in ozaveščenosti.

V letu 2014 bo DURS nadaljeval sodelovanje z drugimi inšpektorati, strokovnimi združenji in splošno ter zainteresirano strokovno javnostjo in pripravljaj predloge za sistemske spremembe zakonodaje za obvladovanje tveganj na področju sive ekonomije.

V okviru projekta Siva ekonomija se bodo izvajale koordinirane akcije s preostalimi RKI.

Za povečanje učinkovitosti nadzora tako nad delom na črno kot posledično nad pravilnostjo in pravočasnostjo plačevanja davčnih obveznosti, ki imajo neposreden vpliv na višino javnih finančnih prihodkov Republike Slovenije, je rešitev povečanje števila davčnih inšpektorjev.

CURS

CURS bo v skladu s predvideno spremembo zakonodaje pripravil navodila in priročnike za delo ter izvedel potrebna usposabljanja za uslužbence. Do pridobitve novih pooblastil bo v okviru veljavnih pooblastil še naprej pozoren na tovrstne kršitve in bo o njih obveščal pristojne organe.

MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

Ministrstvo za zdravje se zaveda tveganja, ki ga predstavlja izvajanje zdravstvene dejavnosti brez ustreznega dovoljenja in licenc, zato bo v letu 2014 pripravilo program rednih upravnih nadzorov, v okviru katerega bo nadaljevalo nadzore nad zakonitim izvajanjem zdravstvene dejavnosti, tudi z vidika izpolnjevanja prej navedenih pogojev.

IRSD

V Programskih usmeritvah Inšpektorata RS za delo za leto 2014 so med drugim upoštevali dejstvo, da je bilo v preteklem letu največ ugotovljenih kršitev zaposlovanja na črno v dejavnostih gostinstva, gradbeništva in prometa, zato so določene poostrene aktivnosti načrtovali tudi v letošnjem letu.

Inšpektorji za delo bodo v letu 2014 s ciljnimi nadzori v obliki akcij, poostrenega nadzora, usmerjenega nadzora ali kampanje izvajali nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu v gostinskih obratih ter nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu v pekarnah. V ciljanih nadzorih bodo sodelovale vse območne enote inšpektorata. Akcije bodo potekale pretežno v krajših, nekajdnevnih časovnih intervalih.

V smislu opravljene ocene tveganja bodo tako v letu 2014 opravili tudi redne inšpekcijske preglede pri določenih subjektih, pri katerih so bile v letu 2013 najpogosteje ugotovljene kršitve delovnopravne zakonodaje.

Pri svojem delu nameravajo še naprej ostati zvesti sodelovanju z drugimi nadzornimi organi na vseh tistih področjih, kjer bodo ugotovili, da to prinaša spodbudne rezultate. Na določenih področjih npr. področju izvajanja zakonodaje v zdravstveni dejavnosti, šolstva in prometa bodo tako k sodelovanju povabili še druge nadzorne organe.

IRSKO

V prihodnje bo delo IRSKO usmerjeno tudi na področje ZPDZC, kjer bodo zaznane in ugotovljene kršitve posredovali v pristojno reševanje. Še naprej si želijo skupnih koordiniranih akcij z drugimi inšpektorati, ki so se pokazale za ustrezne in učinkovite.

ZRSZ

Zavod bo v letu 2014 in 2015 opravljal nadzore predvsem nad brezposelnimi osebami, za katere obstaja sum zaposlitve oz. dela na črno v poklicih, ki so zelo iskani na trgu dela: krovci, zidarji, fasaderji, slikopleskarji, natakarji, kuharji, mizarji, vozniki tovornih vozil itd.

9 SKLEPNE UGOTOVITVE S PRIPOROČILI

Komisija nadzornim in drugim organom, pristojnim za aktivnosti na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, priporoča:

- nadzorni in drugi organi naj takoj po sprejemu novega ZPDZC pristopijo k pripravam za njegovo izvrševanje na novih pravnih podlagah;
- pristojni organi naj čim več pozornosti namenijo medijskim aktivnostim promoviranja novih določil ZPDZC;
- nadzorni organi naj nadaljujejo realizacijo priporočil iz poročila komisije za leto 2012;
- v aktivnosti na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno naj se še intenzivneje vključijo socialni partnerji in druge pristojne institucije, tudi v okviru vladne komisije po ZPDZC;
- resorna ministrstva in drugi pristojni organi naj preučijo letno poročilo komisije, predloge in pripombe nadzornih organov, jih začnejo realizirati ter posledično zagotovijo pravne, kadrovske in finančne možnosti za njihovo uresničenje;
- nadzorni organi, ki so pristojni za nadzor zaposlovanja nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, naj vzpostavijo ustrezne ukrepe za učinkovitejše in natančnejše statistično spremljanje morebitnih kršitev s tega področja za potrebe vsakoletnega poročila za Evropsko komisijo.

10 PREDLOG SKLEPOV VLADE RS

Komisija Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno predlaga Vladi Republike Slovenije, naj sprejme naslednje **sklepe**:

1. Vlada Republike Slovenije je sprejela Poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2013 v predloženem besedilu.
2. Vlada Republike Slovenije se je hkrati seznanila tudi z besedilom priloge Poročila o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2013 v besedilu,

predloženem Komisiji Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, in soglaša, da besedilo priloge v predloženem besedilu na podlagi drugega odstavka 14. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 12/07 – UPB, 29/10, 57/12 in ZUTD) komisija do 30. junija 2014 posreduje Evropski komisiji.

11 VIRI

Poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2013 je pripravljeno na podlagi pridobljenih poročil pristojnih inšpekcijskih in drugih organov:

- IRSD;
- TIRS;
- IRSPEP;
- DURS;
- ZRSZ;
- IRŠŠŠ;
- CURS;
- ZIRS;
- MNZ;
- IRSKO,
 - MGRT,
 - MZ,
 - MiZP,
 - MKO,
 - MF.

Priloga:

Obvestilo za Evropsko komisijo na podlagi 14. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno in 14. člena Direktive 2009/52/ES z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (UL L 168, 30. junij 2009, str. 24)

Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 12/07 – UPB, 29/10 in 57/12; v nadaljevanju: ZPDZC) v 14. členu določa, da mora Komisija Vlade za preprečevanje in odkrivanje dela in preprečevanja na črno vsako leto opredeliti dejavnosti, za katere ocenjuje, da se v njih državljani tretjih držav v večji meri nezakonito zaposlujejo, in pripraviti načrt inšpekcijskih pregledov.

Vsako koledarsko leto mora pripraviti tudi poročilo o opravljenih inšpekcijskih pregledih ter Evropsko komisijo obvestiti o ugotovitvah teh pregledov do konca junija naslednjega leta za preteklo koledarsko leto.

V skladu z 2. členom Direktive 2009/52/ES z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (UL L 168, 30. junij 2009, str. 24) nezakonita zaposlitev pomeni zaposlitev nezakonito prebivajočega državljana tretje države; nezakonito prebivajoč državljan tretje države pa je državljan tretje države, ki je prisoten na ozemlju države članice in ne izpolnjuje ali ne izpolnjuje več pogojev za bivanje ali prebivanje v tej državi članici.

Zgoraj navedena ureditev iz direktive je prenesena v ZPDZC, ki v četrti alineji prvega odstavka 5. člena določa, da gre v primerih, ko delodajalec nezakonito zaposli državljana tretje države, za zaposlovanje na črno. V skladu s petim odstavkom 2. člena istega zakona nezakonita zaposlitev pomeni zaposlitev nezakonito prebivajočega državljana tretje države.

IRSD je po veljavni zakonodaji nadzorni organ, ki je neposredno pristojen za nadzor na področju zaposlovanja na črno.

Pri pripravi Obvestila za Evropsko komisijo na podlagi 14. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno in 14. člena Direktive 2009/52/ES z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (UL L 168, 30. junij 2009, str. 24) smo poročanje prilagodili obrazcem, poslanim s strani Evropske komisije, in sledili dopisu Generalnega direktorata Evropske komisije za notranje zadeve glede izpolnitve zahtev po poročanju v skladu s 14. členom Direktive.

Inspection report

Articles 14& 16§2 of the Employers' Sanctions Directive (2009/52/EC)

1. RISK ASSESSMENT

a) List of sectors identified to be at greater risk to illegal employment:

F – gradbeništvo (CONSTRUCTION) I – gostinstvo (ACCOMMODATION AND FOOD SERVICE ACTIVITIES)

b) Criteria upon which these risk sectors were identified:

- na podlagi ugotovljenih pojavnosti kršitev v preteklosti
- dokumentacija:
 - o letna poročila IRSD:
http://www.id.gov.si/si/o_inspektoratu/javne_objave/letna_porocila/
 - o programske usmeritve IRSD:
http://www.id.gov.si/si/o_inspektoratu/javne_objave/programske_usmeritve/

c) National targets for the number of inspections in respect of the sectors of activity in which the employment of illegally staying third-country nationals is concentrated on your territory (optional, Recital 29 of the Directive):

/

2. STATE OF INSPECTIONS

NACE REV.2 by Section

			DIRECTIVE 2009/52/EC							
			Inspections							
Level	Code	Description	Number of inspections carried out in the sector	Number of employers in the sector (available from Eurostat)	Share of inspections as a percentage of the employers in sector (in %)	Number of inspections which detected ISTCN	Number of ISTCN detected	Number of employees in the sector (available from Eurostat)	Share of detected ISTCN in total number of employees in sector (in %)	Recent trend observed in the sector*
	1 A	AGRICULTURE, FORESTRY AND FISHING								
	1 B	MINING AND QUARRYING								
	1 C	MANUFACTURING								
	1 D	ELECTRICITY, GAS, STEAM AND AIR CONDITIONING SUPPLY								
	1 E	WATER SUPPLY, SEWERAGE, WASTE MANAGEMENT AND REMEDIATION ACTIVITIES								
	1 F	CONSTRUCTION	2,598	20,816	12,42	0		54,250		
	1 G	WHOLESALE AND RETAIL TRADE; REPAIR OF MOTOR VEHICLES AND MOTORCYCLES								
	1 H	TRANSPORTATION AND STORAGE								
	1 I	ACCOMMODATION AND FOOD SERVICE ACTIVITIES	1,832	10,438	17,55	0		31,089		
	1 J	INFORMATION AND COMMUNICATION								
	1 K	FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES								
	1 L	REAL ESTATE ACTIVITIES								
	1 M	PROFESSIONAL, SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITIES								
	1 N	ADMINISTRATIVE AND SUPPORT SERVICE ACTIVITIES								
	1 O	PUBLIC ADMINISTRATION AND DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY								
	1 P	EDUCATION								
	1 Q	HUMAN HEALTH AND SOCIAL WORK ACTIVITIES								
	1 R	ARTS, ENTERTAINMENT AND RECREATION								
	1 S	OTHER SERVICE ACTIVITIES								
	1 T	ACTIVITIES OF HOUSEHOLDS AS EMPLOYERS; UNDIFFERENTIATED GOODS- AND SERVICES-PRODUCING ACTIVITIES OF HOUSEHOLDS FOR OWN USE								
	1 U	ACTIVITIES OF EXTRATERRITORIAL ORGANISATIONS AND BODIES								
		TOTAL NUMBER FOR ALL SECTORS (not only for the risk sectors)	10,958	193,412	5,67	0	0			

Explanatory notes:

* Types of trends compared to the previous reporting year:

- increasing/stable/decreasing number of inspections/detected ISTCN
- sector identified as more/less at risk

b) Please provide a qualitative assessment of these figures; briefly describe the trends observed especially in the sectors at risk.

Število opravljenih nadzorov je število vseh nadzorov, opravljenih na področju nadzora delovnih razmerij, saj se v vseh teh nadzorih ugotavlja tudi (ne)zakonitost zaposlovanja.

Določba, po kateri se za zaposlovanje na črno šteje tudi, če delodajalec nezakonito zaposli državljana tretje države, je v veljavi šele od julija 2012, tako da pravih primerjav o gibanju števila opravljenih nadzorov in ugotovljenih kršitev za Slovenijo še ni mogoče narediti.

Natančen vsebinski pregled podatkov o nadzorih, v katerih so bili ugotovljeni primeri zaposlovanja na črno, je pokazal, da v letu 2013 inšpektorji za delo niso ugotovili nezakonitega zaposlovanja državljanov tretjih držav.

3. RESULTS

I. Financial sanction (Article 5)

a) Main financial sanctions

FINANCIAL SANCTIONS	DIRECTIVE 2009/52/EC				
	Results based on inspections carried out in ...				
	2012	2013	2014	2015	2016
proceedings opened following the inspections					
proceedings closed					
total sum of fines imposed		0			

b) Other financial sanctions (optional)

/

II. Criminal sanctions (Article 9)

CRIMINAL SANCTIONS	DIRECTIVE 2009/52/EC				
	Results based on inspections carried out in ...				
	2012	2013	2014	2015	2016
prosecutions initiated following the inspections					
final decisions imposing criminal sanctions	NI PODATKA	PODATKI ŠE NISO DOSTOPNI			
average duration of imprisonment imposed	NI PODATKA	PODATKI ŠE NISO DOSTOPNI			
total sum of fines imposed	KAZENSKI POSTOPEK	PODATKI ŠE NISO DOSTOPNI			

Podatki o obsodbah za kaznivo dejanje zaposlovanje na črno - 199. člen Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 - uradno prečiščeno besedilo; v nadaljevanju: KZ-1) so zaenkrat na voljo le za leto 2012, saj SURS podatkov za leto 2013 še ni objavil.

V zvezi s podatki o obsodbah glede kaznivega dejanja po 199. členu KZ-1 pa pojasnjujemo, da podatkov o obsodbah, ki se nanašajo na področje Direktive 2008/52/EC (v nadaljevanju: direktiva), ni mogoče pridobiti. Republika Slovenija je predmetno direktivo delno implementirala z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 91/11; v nadaljevanju: KZ-1B), in sicer v sklopu spremenjenega in dopolnjenega 199. člena KZ-1 (relevanten je drugi odstavek):

(1) Kdor v nasprotju s predpisi zaposli dva ali več delavcev in jih ne prijavi za ustrezno zavarovanje ali zaposli več tujcev ali oseb brez državljanstva brez ustreznih dovoljenj za delo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(2) Kdor zaporedoma ali trajneje ali v znatnem številu zaposluje tujce, ki niso državljani države članice Evropske unije in nezakonito prebivajo na ozemlju Republike Slovenije, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(3) Če je dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena storjeno z zaposlitvijo delavcev, ki niso usposobljeni za izvajanje del s posebnimi pooblastili ali s pravico poseganja v telesno ali duševno celovitost posameznika ali pod posebej izkoriščevalskimi delovnimi pogoji ali z izkoriščanjem žrtve trgovine z ljudmi ali z zaposlitvijo mladoletne osebe, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

KZ-1B (in s tem drugi odstavek 199. člena KZ-1) se je začel uporabljati 15.5.2012, zato podatka o številu obsodb po drugem odstavku 199. člena KZ-1(B) za leto 2012 ni mogoče pridobiti, podatki o morebitnih obsodbah za leto 2013 pa zaenkrat še niso dostopni.

III. Other measures (Article 7)

FINANCIAL SANCTIONS	DIRECTIVE 2009/52/EC				
	Results based on inspections carried out in ...				
	2012	2013	2014	2015	2016
proceedings opened following the inspections		0			
proceedings closed		0			
total sum of fines imposed		0			

IV. Qualitative assessment

Določba, po kateri se za zaposlovanja na črno šteje tudi, če delodajalec nezakonito zaposli državljan tretje države, je v Sloveniji v veljavi šele od julija 2012, tako da pravih primerjav o gibanju števila opravljenih nadzorov in ugotovljenih kršitev še ni mogoče delati.

Vsekakor pa Inšpektorat RS za delo ugotavlja, da so druge pojavne oblike kršitev s področja delovnih razmerij bistveno bolj izpostavljene kot nezakonito zaposlovanje državljanov tretjih držav.

Inšpektorji za delo bodo v letu 2014 s ciljnimi nadzori v obliki akcij, poostrelega nadzora, usmerjenega nadzora ali kampanje izvajali naslednje akcije:

1. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih

Dejavnost gradbeništva že več let močno izstopa po številu ugotovljenih kršitev delovnopravne zakonodaje. Inšpektorji bodo pri nadzorih preverjali ali delodajalci delavce zakonito zaposlujejo, in sicer se bodo pri tem dotaknili zaposlovanja in dela slovenskih državljanov, kot tudi zaposlovanja in dela državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav. Inšpektorji bodo nadzirali tudi ali v dejavnosti gradbeništva prihaja do nepravilnosti v zvezi z zagotavljanjem dela delavcev drugemu uporabniku. Prav tako bodo inšpektorji pod drobnogled vzeli izvajanje določb delovnopravne zakonodaje glede plačila za delo ter glede delovnega časa, odmorov in počitkov. Poleg že navedenega bodo Inšpektorji preverjali še, ali delodajalci vodijo evidence skladno z Zakonom o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

2. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu v gostinskih obratih

Tudi v dejavnosti gostinstva inšpektorji za delo vsako leto ugotovijo številne kršitve delovnopravne zakonodaje. Glede na izkušnje iz preteklih let bosta v okviru akcije nadzor nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v gostinskih obratih v letu 2014 pod drobnogledom zakonitost zaposlovanja in spoštovanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z delovnim časom. Kar zadeva zakonitost zaposlovanja, bodo inšpektorji zlasti pozorni na izvajanje Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Inšpektorji bodo preverjali zakonitost zaposlovanja in dela delavcev, državljanov Republike Slovenije in državljanov držav članic EU in tretjih držav. Preverjali bodo tudi zakonitost dela na podlagi pogodb civilnega prava ter zakonitost dela študentov in dijakov. Kot že omenjeno, bo poseben poudarek tudi na izvajanju določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z delovnim časom, vključno z zagotavljanjem odmorov in počitkov ter letnega dopusta. Poleg tega bodo inšpektorji preverjali še izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi s plačilom za delo, regresom za letni dopust ter vodenjem evidenc na področju dela. Dodatno bodo inšpektorji preverjali še, ali prihaja v gostinskih lokalih v odnosu do tam zaposlenih delavcev do kršitev Zakona o omejevanju porabe alkohola.

•

3. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu v pekarnah

V preteklih letih se je po celotnem ozemlju RS povečalo število pekarn, pri čemer smo v preteklosti pri nadzorih, ki so bili pri omenjenih subjektih opravljeni, ugotovili kar nekaj kršitev s področja delovnih razmerij. Glede na navedeno bomo v letu 2014 ponovno izvedli akcijo tudi v tej dejavnosti. Osredotočili se bomo na nadzor zakonitosti zaposlovanja ter opravljanja dela slovenskih državljanov, državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav. Inšpektorji bodo preverjali tudi izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z delovnim časom in plačilom za delo. Predmet nadzora bo tudi opravljanje dela dijakov in študentov ter varovanih kategorij delavcev, kakor tudi opravljanje dela na podlagi pogodb civilnega prava. Inšpektorji bodo preverjali tudi spoštovanje določb Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti. Pozornost bo v okviru akcije med drugim

posvečena še vprašanju ustreznosti postopkov pred odpovedjo pogodb o zaposlitvi s strani delodajalcev.

Vse tri akcije bodo inšpektorji s področja delovnih razmerij izvajali skupaj z inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu.

V ciljanih nadzorih bodo sodelovale vse območne enote inšpektorata. Akcije bodo potekale pretežno v krajših, nekajdnevni časovnih intervalih.

Posredujemo tudi število poslovnih subjektov v sektorju gradbeništvo in gostinstvo, kjer je večje tveganje morebitnih kršitev nezakonite zaposlitve državljanov tretjih držav, in število delovno aktivnega prebivalstva v teh sektorjih:

Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po področjih dejavnosti SKD in po skupinah, stanje na dan 31. 12. 2013

Področje dejavnosti SKD	Skupaj	Gospodarske družbe	Zadruge	Samosvojni podjetniki posamezniki	Pravne osebe javnega prava	Nepridobitne organizacije - pravne osebe zasebnega prava	Društva	Druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane oziroma s predpisom določene dejavnosti
1	2 (3 do 9)	3	4	5	6	7	8	9
Skupaj	193.412	68.416	366	78.760	2.793	8.084	23.075	11.918
F Gradbeništvo	20.816	9.319	21	11.461	-	3	-	12
I Gostinstvo	10.438	3.325	4	5.429	19	21	1	1.639

Delovno aktivno prebivalstvo po: SKD DEJAVNOST, DELOVNO AKTIVNO povprečje za leto 2013		
F GRADBENIŠTVO	1 Delovno aktivno prebivalstvo - SKUPAJ	54250
	11 Zaposlene osebe - SKUPAJ	44612
	111 Zaposlene osebe pri pravnih osebah	34189
	112 Zaposlene osebe pri fizičnih osebah	10423
	12 Samozaposlene osebe - SKUPAJ	9638
	120 Samozaposlene osebe brez kmetov	9638
	123 Samozaposlene osebe - kmetje	-
I GOSTINSTVO	1 Delovno aktivno prebivalstvo - SKUPAJ	31069
	11 Zaposlene osebe - SKUPAJ	26798
	111 Zaposlene osebe pri pravnih osebah	19522
	112 Zaposlene osebe pri fizičnih osebah	7276
	12 Samozaposlene osebe - SKUPAJ	4271
	120 Samozaposlene osebe brez kmetov	4239
	123 Samozaposlene osebe - kmetje	31
Vir: Statistični urad Republike Slovenije.		